

Oskuste ja pädevuste arendamine ning innovaatiline pedagoogika

Kutsehariduse Seirekeskus
Esimene väljaanne
Mai 2007

Oskuste ja pädevuste arendamine ning innovaatiline pedagoogika

Ülevaate koostasid:

- ❖ Hasso Kukemelk (Tartu Ülikool)
- ❖ Külli All (Haridus- ja Teadusministeerium)
- ❖ Meelis Aunap (Haridus- ja Teadusministeerium)
- ❖ Kerli Kusnets (e-Õppe Arenduskeskus)
- ❖ Margit Rammo (Karjäärinõustamise Teabekeskus)
- ❖ Anita Orav (Kutsehariduse Seirekeskus)

Ülevaade on koostatud CEDEFOPi tellimusel ning projekti juhtis Kutsehariduse Seirekeskus, kes on Referneti ametlik koordinaator Eestis. Samal kujul ülevaate koostavad kõik Euroopa Liidu liikmesriigid (lisaks Norra ja Island) ning need on kättesaadavad CEDEFOPi elektroonilisest keskkonnast aadressil www.trainingvillage.gr

0701 KVALIFIKATSIOONINÕUETE PROGNOOS: ÜLDINE TAUST	4
<i>070101 Poliitilised arengud kvalifikatsiooninõuete prognoosimisel.....</i>	<i>4</i>
<i>070102 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik.....</i>	<i>5</i>
<i>070103 Rakendatavad meetodid, lähenemised, kogemused ja vahendid</i>	<i>6</i>
<i>070104 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine</i>	<i>7</i>
<i>070105 Kvalifikatsiooninõuete prognoosi rahastamine</i>	<i>8</i>
0702 KVALIFIKATSIOONIDE VÄLJATÖÖTAMINE: ÜLDINE TAUST.....	9
<i>070201 Poliitilised arengud kvalifikatsioonide väljatöötamisel</i>	<i>11</i>
<i>070202 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik.....</i>	<i>17</i>
<i>070203 Rakendatavad meetodid, lähenemised, kogemused ja vahendid</i>	<i>19</i>
<i>070204 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine</i>	<i>20</i>
<i>070205 Uute kvalifikatsioonide rahastamine.....</i>	<i>20</i>
0703 INNOVAATILINE PEDAGOOGIKA: ÜLDINE TAUST	21
<i>070301 Poliitilised arengud innovaatilises pedagoogikas</i>	<i>21</i>
<i>070302 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik.....</i>	<i>23</i>
<i>070303 Innovaatiline pedagoogika kutseõppes.....</i>	<i>24</i>
<i>07030301 e-õpe kutseõppes</i>	<i>25</i>
<i>07030302 Takistused rakendamisel.....</i>	<i>26</i>
<i>070304 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine</i>	<i>27</i>
<i>070305 Innovatiivse pedagoogika rahastamine.....</i>	<i>28</i>
0704 INNOVATSIOON ÕPETAJAKOOLITUSES	30
0705 INNOVATSIOON HINDAMISES	33
<i>070501 Innovatsioon hindamises ja kvaliteedi tagamises</i>	<i>33</i>
0706 INNOVATSIOON KARJÄÄRINÕUSTAMISES.....	34
0707 EUROOPA JA RAHVUSVAHELINE DIMENSIOON	36
<i>070701 Kutseõppe õppekavade euroopastumine.....</i>	<i>36</i>
0708 BIBLIOGRAAFIA JA VEEBIVIITED.....	37

0701 KVALIFIKATSIOONINÕUETE PROGNOOS: ÜLDINE TAUST

Oskuste ja pädevuste all mõeldakse enamasti tasemeõppes ja täienduskoolituses saadavaid professionaalseid oskusi, teadmisi ja hoiakuid, mis on vajalikud inimeste edukaks tööeluks ja enda erialaseks täiendamiseks ning isiksuse arenguks.

Tööjõuturul vajatavate oskuste ja inimkapitali prognoosimisega on taasiseseisvunud Eestis riigi tasandil põhjalikumalt tegeldud 4-5 aastat. Eesti Vabariigi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (MKM) on alates 2003. aastast koostanud igal aastal prognoosi tööhõive (ning kahel viimasel aastal ka tööjõu vajaduse) kohta tulevikus 6-7 aastaks, pikendades prognoose iga kord ühe aasta võrra.

Pikemad traditsioonid süstemaatilisel tööjõu tulevikuvajaduse hindamisel aga puuduvad, tegemist on suhteliselt uue tegevusvaldkonnaga. Siiski on alates 1990-ndate algusest viidud läbi mitmeid majandussektoril põhinevaid uuringuid, mis on ühe osana käsitlenud ka vastavate sektorite tööjõuvajaduse hindamist oskuste ja kompetentside seisukohalt (viimane neist puidutööstuse sektori kohta aastal 2005 - täpsemalt vaata sektoriuuringute kohta ptk 070103). Enne 2003. aastat puudus majandussektorite põhise tööjõu ja selle koolitamise vajaduse prognoosimiseks kindel süsteem, koostati erinevaid ühekordseid uuringuid.

070101 Poliitilised arengud kvalifikatsiooninõuete prognoosimisel

Alates 2003. aastast on Eestis hakatud riigi tasandil süsteemsemalt tegelema tööjõu tulevikuvajaduste hindamisega ja võimalike kvalifikatsiooninõuete prognoosimisega.

Tööjõuvajaduse prognoosid majandussektorite ja ametialade agregeeritud gruppide (ISCO 88 – *International Standard Classification of Occupations*) löikes koostab üleriigilise prognoosidokumendina Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) majandusarengu osakond partnerite abiga. Võttes selle prognoosi üheks peamiseks alusdokumendiks koostab Haridus- ja Teadusministeerium oma koolitusvajaduse prognoosid nii kutse- kui ka kõrghariduse tasemetel, millest omakorda kujuneb riiklik koolitustellimus (RKT) valdkonniti ja tasemeti (ISCED 97 - *International Standard Classification of Education*). Tänu mitmete mõjukate tööjõuturu osapoolte ning teiste ministeeriumide survele ja toetusele on tööjõu vajaduse prognoosimisest saanud väga oluline komponent hariduse planeerimisel, eriti tööturu tulevikuvajadusi silmas pidades. Tasemeõppe koolitustellimuse tuginemist adekvaatsetele pikaajalistele tööjõuvajaduse prognoosidele ja valdkonna strateegilistele uuringutele näeb ette ka Vabariigi Valitsuse kinnitatud *Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005-2008*.

Regionaalsel ja kohalikul tasandil vajatavate oskustöölise prognoosimisega süsteemselt ei tegelda. Ehkki tööjõu vajadust käsitletakse mõningal määral näiteks maakondlikes arengukavades, puudub prognoosimiseks kindel metoodiline alus ning olemasolevad

prognoosid tuginevad suuremas osas eksperthinnangutele. Samas puudub ka tugev surve regionaalse või kohaliku tasandi prognooside järele, kuna Eesti on oma territooriumilt väga väike.

Positiivseks võib pidada asjaolu, et viimastel aastatel on töajõuvajaduse prognoosimisel liigutud ühtse kokkulepitud meetodika suunas. Vähetähtis pole eri osapoolte ja partnerite tugevnenud koostöö selles valdkonnas, samuti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töajõuvajaduse prognoosimise meetodika iga-aastane täiustamine ja täiendavate komponentide kasutuselevõtt.

Tugevuseks võib nimetada ka enamikku läbiviidud uuringutest, millest igauks on andnud oma panuse nii ministeeriumide kui ka laiema avalikkuse teavitamisse töajõuturu tulevikuvajadustest.

Nõrkadeks külgedeks on korraliku regionaalse ja kohaliku mõõtme puudumine prognoosidest, välistöajõu ning mõlemapoolse migratsiooni võimalike mõjude kõrvalejätmine senistest prognoosidest, samuti sektoriuuringute aeglane valmimine. Oma osa viimases on aga ilmselt ka sellesama juba põhjalikumalt kirjeldatud sektoriteülese ning pidevalt täiustuva töajõu vajaduse prognoosi tekkimisel.

Ametlikku töajõuvajaduse prognoosi koostatakse siiani ühtse pakatina peamiselt kogu riigi tasemeõppe (kutse- ja kõrgharidus) koolitustellimuse tarbeks ning siin ei eristata spetsiaalseid sihtgrupe. Erandina võib esile tuua organisatsioone, kes koostavad ise koolitusvajaduse plaane kindlates valdkondades ja piirkondades. Näitena võib tuua Tööturuameti, kes koostab töötute tööturukoolituse jaoks ise koolitusvajaduse plaanid.

070102 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik

Töajõuvajaduse prognooside kasutamise õiguslikest regulatsioonidest väärib äramärkimist kindlasti *Kutseõppeasutuse seadus* (§ 33¹) ning sellel põhinev haridus- ja teadusministri määrus *Kutseõppe riikliku koolitustellimuse koostamise kord Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas* (kinnitatud 3. jaanuaril 2007), mis reguleerib kutseõppe riikliku koolitustellimuse (RKT) planeerimist ja kujundamist ning vastavaid põhimõtteid. Määrus sätestab eri osapoolte kompetentsid ja tegevused koolitusvajaduse kindlakstegemisel, samuti protseduurilised reeglid, andmevajaduse alused (nimetades muuhulgas MKM töajõuvajaduse keskpikka prognoosi, töötuse andmeid, tööhõiveandmeid ja teiste uurimisasutuste tehtud töajõuvajadust puudutavaid prognoose ja uuringuid) ning etapid RKT väljatöötamisel.

Tabel 1. Institutsioonide roll töajõuvajaduse prognoosimisel

Institutsioon/organisatsioon	Roll/vastutusala
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Iga-aastane töajõuvajaduse prognoos majandussektorite ja ametigruppide lõikes. Lisanduvate töajõuvajaduse (sektori-) uuringute tellimise koordineerimine
Haridus- ja Teadusministeerium	Kõigilt osapooltelt info koondamine ja

	selle põhjal tööjõuvajaduse prognoose arvestava koolitustellimuse koostamine kutse- ja kõrghariduses. Uuringute tellimises osalemine koostöös MKM-iga
Tööandjate keskorganisatsioonid (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit)	Liikmesorganisatsioonidelt ja erialaliitudelt info kogumine tööjõu nõudluse (kõige enam nõutud ametite, erialade) kohta. Riikliku koolitustellimuse väljatöötamisel kaasaraäkimine, selle kooskõlastamine
Kutse- ja erialaliidud ning kutsenõukogud	Oma konkreetse valdkonna tööjõu tulevikuvajaduse ekspertinformatsiooniga abistamine, koolitustellimuse väljatöötamisel kaasaraäkimine, selle kooskõlastamine
Eesti Ametiühingute Keskliit	Koolitustellimuse väljatöötamisel kaasaraäkimine, selle kooskõlastamine
Uurimisasutused, ülikoolid	Kõikvõimalike tööjõudu ja ametikohtade vajadust puudutavate uuringute teostamine
Tööturuamet	Andmed töötuks registreerunute kohta hariduse ja erialade lõikes

070103 Rakendatavad meetodid, lähenemised, kogemused ja vahendid

Tööjõu vajaduse prognoosimisel kasutatakse peamise meetodina makromajanduslikku keskpikka prognoosimist (vt ka MKM-i viimast prognoosidokumenti *Tööjõu vajaduse prognoos aastani 2012*, metoodikat kirjeldab põhjalikumalt selle Lisa 5, lk 58). Prognooside aluseks on Eesti Statistikaameti poolt kogutud tööjõu-uuringu (*Estonian Labour Survey - ELS*) andmed alates 1997. aastast ning Maksu- ja Tolliameti andmed tulumaksu ja sotsiaalmaksu deklareerinud töötajate kohta. Sektoriprognoside koostamisel kasutatakse ka teisi statistilisi andmeallikaid (nt ettevõtlusstatistikat) ning haruliitude eksperthinnanguid.

Tööhõive prognoosi aluseks on sektoripõhised analüüsid. Sektoripõhises analüüsis on arvesse võetud iga tegevusala spetsiifikat ning võimaluse korral tegevusalasid esindavate ettevõtete liitude ja suuremate ettevõtete nägemust. Detailsema analüüsi tulemusena on leitud ametialade prognoosid tegevusalade lõikes. Tööjõu vajaduse prognoosimine koosneb lihtsustatult kahest etapist. Esiteks prognoositakse uute töökohtade loomist ja teiseks inimeste liikumist (seda saab omakorda eristada liikumisena nii hõiveseisundite kui majandussektorite vahel). Erinevate liikumiste analüüsimisel ja prognoosimisel leitakse iga sektori jaoks lõpuks netoliikumised (liikumised sektorist välja miinus liikumised teistest sektoritest sisse). Prognoosimudeli arendamisel ollakse lähedal eesmärgile, kus prognoositud on kõiki olulisi tööjõu vajadust kujundavaid komponente: uute töökohtade loomine, suremus ja siirdumine pensionile ning sektoritevaheline liikumine.

Lisaks eelkirjeldatud makroprognoosidele, mida koostab MKM, on 2002. ja 2003.aastal proovitud ka näiteks kõrghariduse koolitustellimuse tarbeks määratleda õppesuundade

prioriteetsust, kasutades Delphi meetodit (s.o ekspertküsitluse kirjalik vorm, küsitakse näiteks missugune valdkond nõuab kõige rohkem investeringuid järgmisel aastal, misjärel valitakse kõige rohkem mainitud valdkond).

Veel on kutse- ja kõrghariduse koolitustellimuse kujundamiseks läbi viidud uuring tööjõuvajaduse prognoosimudeli väljatöötamiseks ja neljas konkreetnes õppesuunas koolitusvajaduse väljaselgitamiseks (täpsemalt vt PRAXISE 2004. a. uuringu *Riikliku koolitustellimuse kavandamine kutsehariduse, rakenduskõrghariduse ja akadeemilise kõrgharidusega spetsialistide koolitamiseks EL tõukefondide vahendite rakendamisel*).

Juba kirjeldatud MKM tööjõu vajaduse prognoos kasutab suhteliselt innovaatilist meetodikat, mida siiani üheski konkreetsemas (sektori-)uuringus pole kasutatud. Näiteks kasutatakse Maksu- ja Tolliameti tulu- ja sotsiaalmaksu andmeid sektoritevahelise liikumise jälgimiseks, mille abil saab teatava tõenäosusega prognoosida maksimaalseid iga aasta jooksul toimuda võivaid liikumisi sektorite vahel.

Samas on Eestis enne ülalkirjeldatud meetodikaga prognooside alustamist läbi viidud ka konkreetseid sektoriuuringuid, näiteks *Eesti puidu- ja mööblitööstuse sektoruuring* (1999), *Eesti metalli-, masina- ja aparaaditööstuse sektoruuring* (2001), *Eesti infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni sektoruuring* (2002), *Toiduainetööstuse sektori ettevõtete tööjõu uuring* (2003) ning *Eesti puidusektori tööjõuvajaduse prognoos aastateks 2005-2015* (2005). Sektoripõhiste uuringute puuduseks võib pidada nende suhteliselt kiiret vananemist ajas ning selgelt kindlaksmääramata prioriteete uuritavate sektorite valimisel.

070104 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine

Suures osas tööjõuvajaduse prognoosidel põhineva kutseõppe riikliku koolitustellimuse koostamisel tehakse tihedat koostööd sotsiaalsete partneritega, näiteks erialaliidud, kutsenõukogud, tööandjate ja töövõtjate keskliidud (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Ametiühingute Keskliit jne). Koolitustellimuse esialgne plaan pannakse esmalt kokku, seejärel saadetakse see kommenteerimiseks ning muudatusettepanekute tegemiseks kõigile eelmainitud sotsiaalsetele partneritele. Partnerid ning teised asjaomased ministriumid edastavad oma arvamused Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes seejärel korrigeerib vajadusel oma RKT esialgset kava. Lõplik koolituskohtade tellimuse plaan koolide ning õppekavarühmade kaupa saadetakse enne ministripoolset kinnitamist veelkord partneritele ülevaatamiseks ja kooskõlastamiseks. Alles pärast partnerite toetuse saamist kinnitab haridus- ja teadusminister lõpliku koolitustellimuse kutseõppeasutustele.

Põhiliseks tööjõu vajaduse prognooside kasutajaks ongi Haridus- ja Teadusministeerium, kes suures osas nendele tuginedes koostab oma riikliku koolitustellimuse struktuuri. Samuti on prognoosid abivahendiks tööturupoliitika reguleerimisel ning seda saavad kasutada ka karjäärinõustajad ja õpetajad, kes leiavad sealt informatsiooni noorte õppurite perspektiivikatele erialadele suunamisel.

070105 Kvalifikatsiooninõuete prognoosi rahastamine

Eestis ei rahastata tööjõuvajaduse prognoose üldiselt projektipõhiselt ega erasektori poolt. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostab oma iga-aastaseid tööjõuvajaduse prognoose jooksvalt ühena oma tööülesannetest ja see kuulub majandusarengu osakonna ametnike põhitöö hulka. Sektoriuuringuid on toetanud aga näiteks Sotsiaalministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium läbi Sihtasutuse Eesti Kutsehariduse Reform (nüüd: Elukestva Õppe Arendamise Sihtasutus Innove). Enamus tööjõu ning koolituse vajadusi prognoosivaid uuringuid on riigi poolt tellitud ja rahastatud.

Riik on kaasanud majandussektorite esindajaid ametivajaduste prognoosimisse vastavate sektoriuuringute juures, eraldi rahastamist neile selleks aga ette ei ole nähtud. Põhiline kasu, mida erasektor vastavates uuringutes osalemisest saab, on nende tööjõuvajaduse parem rahuldamine tulevikus tänu adekvaatsemale koolitustellimusele.

0702 KVALIFIKATSIOONIDE VÄLJATÖÖTAMINE: ÜLDINE TAUST

1998. aastal loodud õigusliku regulatsiooni järgi eristatakse Eestis **hariduslikke** ning **kutsekvalifikatsioone** ning nende eri tüüpi kvalifikatsioonide omistamine ja tunnustamine on Eestis eraldatud.

Mõlema rühma kvalifikatsioonide väljatöötamist ning nende kutsealast tunnustamist koordineerib Eestis Haridus- ja Teadusministeerium, rakendades selleks oma haldusalasse kuuluvaid Riiklikku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskust kutsehariduslike kvalifikatsioonide arendamiseks ning Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutust kutsekvalifikatsioonide arendamiseks ja tunnustamiseks.

Kutsehariduslik kvalifikatsioon tähendab Eestis formaalharidussüsteemi erinevate tasemete õppekavade edukat läbimist ning vastava tunnistuse või diplomi saamist, mis tunnistab, et selle omanik on teatud õpetaseme kindla õppekava täitnud.

Kutsekvalifikatsioon on *Kutseeaduse* definitsiooni kohaselt antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel ning millist tunnustust väljendab kutsetunnistus. Kutsealal nõutavaid teadmised, oskused ja hoiakud ehk kutseprofiil on kirjeldatud kutsestandardites.

Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasse kuuluva Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuse pädevusvaldkonda kuulub kutsestandardite väljatöötamine, täiendamine ja parandamine ning hindamisaluste väljatöötamine. Samuti töötab Kutsekvalifikatsiooni SA välja metoodika töötajate kvalifikatsioonisüsteemi ja kvalifikatsiooni hindamissüsteemi arendamiseks ja rakendamiseks. Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuses vastutavad kutsekvalifikatsioonide arendamise ja tunnustamise eest **kutsenõukogud**. Kutsenõukogu on vastava tegevusvaldkonna töötajate, tööandjate, kutse- ja erialaühenduste ning riigi esindajate koostööorgan. Kutsenõukogude tegevuse eesmärk on kutsekvalifikatsiooni süsteemi rakendamine ja uuendamine, sealhulgas tööturu vajaduste rahuldamiseks vajalike **kutsestandardite** väljatöötamine. Kutsenõukogude ülesanne on kutsestandardite ja muude antud kutsealal kehtivate nõuete kinnitamine ning esitamine riiklikku kutseregistrisse kandmiseks; samuti annab Kutsenõukogu tegevusloa kutsekvalifikatsiooni omistavale organile ning teostab nende tegevuse üle järelevalvet.

Üldjuhul on kutsestandardi koostamise, muutmise, uustöötamise või kehtetuks tunnistamise aluseks vastava tegevusvaldkonna kutsenõukogu otsus, mis lähtub kirjalikust ettepanekust. Ettepanekus põhjendatakse standardi koostamise vajadust. Kutsestandardi koostamise ettepaneku võib esitada iga ettevõtte, asutus või muu organisatsioon ja üksikisik. Kutsestandardi koostamise ettepanek tuleb esitada Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutusele, kus ettepanek registreeritakse ja edastatakse vastavale kutsenõukogule. Kutsenõukogu arutab kõik ettepanekud läbi. Arutelu tulemuste põhjal otsustab kutsenõukogu, kas koostada vastav kutsestandard või mitte ja kes selle koostab (töörühm, asutus, ettevõtte, kutse- või erialaliit vm). Kutsestandardi uustöötlusel koostatakse seni

kehtiva asemel uus standard ja varasem kutsestandard tunnistatakse kehtetuks. Kutsestandardi maksimaalne kehtivusaeg on 4 aastat.

Kutsestandardid on aluseks kutseõppeasutuste õppekavade loomisel. *Kutseõppeasutuse seaduse* kohaselt toimub õpe kutseõppeasutuses **kutseharidusstandardi** ja kutse- või eriala riikliku õppekava alusel koostatud kooli õppekava järgi. Kutse- või erialade riiklikud õppekavad määravad kindlaks kutse- ja erialase õppe eesmärgid ja ülesanded, õpingute alustamise ja lõpetamise nõuded, õppekava moodulid ja nende mahu koos lühikirjeldustega, moodulite valiku võimalused ja tingimused ning spetsialiseerumisvõimalused. Kutse- või erialade riiklikud õppekavad koostab Haridus- ja Teadusministeerium koostöös kutseharidussüsteemi sotsiaalsete partneritega, võttes aluseks *Kutseharidusstandardi* ja kutsestandardid.

2004. aastal alustati Haridus- ja Teadusministeeriumi allasutuse Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse (REKK) juhtimisel kutsehariduse riiklike õppekavade koostamist. 2006. aasta lõpuks said haridus- ja teadusministri määrusega kinnitatud 5 esimest riiklikku kutsehariduslikku õppekava. 2008. aasta lõpuks peaks kinnitatud saama kõik planeeritud 35 riiklikku õppekava. Riiklike õppekavade koostamist koordineerib REKK, kes juhib valdkonna asjatundjatest koostatud töögruppide koostööd. REKK-i põhiülesanne ongi riikliku hariduspoliitika ja keelepoliitika elluviimine, sealhulgas ka kutsehariduse riiklike õppekavade väljatöötamine ja arengu suunamine (s.t sisuliselt kvalifikatsioonide arendamine).

Kool koostab õppekava iga kutse- või eriala kohta, mida koolis on võimalik omandada. Kooli õppekava on vastava kutse- või erialaga seotud õpingute alusdokument, mille koostamisel on lähtutud *Kutseharidusstandardis* ja vastavas riiklikus õppekavas toodud nõuetest ning mis lisaks riiklikus õppekavas sätestatule määrab ära ka valikainete loetelu koos mahu ja sisu lühikirjeldustega ning valikainete valiku võimalused ja tingimused. Kool loetakse lõpetatuks pärast vastava õppekava täitmist täies mahus, sealhulgas kutse- või erialase lõpueksami sooritamist. Kutse- või erialase lõpueksami asemel võib kooli lõpetada ka Kutse kvalifikatsiooni Sihtasutuse egiidi all korraldatava kutseeksamiga. Kutseeksami sooritamine on siiski vabatahtlik. *Eesti kutsehariduse arengukava aastateks 2005–2008* püstitab eesmärgi, et 2008. aastal on 80% koolilõpetajatest kooli lõpueksam ühildatud kutseeksamiga.

Valdav osa kutsealadest on Eestis õiguslikult reguleerimata. Eestis on üksnes reguleeritud kutsealadel töötajad kohustatud oma tööalast pädevust tõestama ning tööalasel täienduskoolitusel osalema. Reguleeritud kutsed ja nende tunnustamine Eestis hõlmab:

- Euroopa Liidu üldsüsteemi direktiividega reguleeritud kutsealade tunnustamist (vt <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=764829>)
- *Välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadust*
- sektoraalsete direktiividega reguleeritud kutsealade tunnustamist reguleerivad valdkondlikke seadusi (*Tervishoiuteenuste korraldamise seadus, Ravimiseadus, Veterinaarcorralduse seadus, Ehitusseadus, Planeerimisseadus*)

Kutsealase tunnustuse taotleja pöördub otse pädeva organi poole, kes võrdleb seadusega

sätestatud korras taotleja kutsekvalifikatsiooni Eestis reguleeritud ametikohal töötamiseks nõutava kutsekvalifikatsiooniga ning langetab otsuse selle kohta, kas antud kvalifikatsioon vastab ametikoha nõuetele Eestis.

070201 Poliitilised arengud kvalifikatsioonide väljatöötamisel

Kompetentsipõhise kutsekvalifikatsioonisüsteemi loomise algatajaks Eestis oli 1997. aastal Eesti Kaubandus-Tööstuskoda. 2001. aastal loodi Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus algselt Sotsiaalministeeriumi haldusalas ning alates 2004. aastast Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas.

Kutsekoja tegevuse eesmärkideks on:

- ühtse ja korrastatud kutsekvalifikatsioonisüsteemi loomisele ja arendamisele kaasaaitamine
- Eesti töötajate kvalifikatsiooni võrreldavuse ja teiste riikide poolt tunnustamise saavutamiseks eelduste loomine

Nende eesmärkide saavutamiseks:

- korraldab Kutsekoda kutsenõukogude tegevust, kutsestandardite väljatöötamist, täiendamist ja parandamist ning hindamisaluste väljatöötamist
- töötab välja metoodika töötajate kvalifikatsioonisüsteemi ja kvalifikatsiooni hindamissüsteemi arendamiseks ja rakendamiseks
- korraldab kutsenõukogude poolt antud ülesannete täitmist
- peab volitatud töötajana riiklikku Kutseregistrit

Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisala arengukava *Tark ja tegus rahvas 2007-2010* võtab kokku ministeeriumi peamised eesmärgid ja tegevussuunad kõnealuseks ajavahemikuks ning hõlmab endas kõiki valdkondlikke strateegiaid ning tõukefondide kasutamise strateegiat. Kvalifikatsioonisüsteemi arendamisel lähtutakse põhimõttest, et see peab olema läbipaistev, võrreldav ning suhestatud teiste Euroopa riikide vastavate süsteemidega läbi ühtse Euroopa elukestva õppe kvalifikatsiooniraamistiku.

Arengukavas hinnatakse positiivselt Eesti seniseid algatusi ning tegevusi töötajate kutsekvalifikatsioonisüsteemi arendamisel, mis on eelduseks elukestva õppe süsteemi loomisel ja tööjõu vaba liikumise tagamisel.

Eestis on loodud kompetentsipõhine 5-astmeline kvalifikatsiooniraamistik. Kutsekvalifikatsioon jaguneb viieks tasemeks, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim:

- 1) I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealased oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest
- 2) II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmistele omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma

tööülesannete täitmise eest

- 3) III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskustele ja teadmistele ning vilumustele ja kogemustele omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest
- 4) IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest
- 5) V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest

Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsioonitasemete fikseerimist I kuni V tasemeni. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

2006. aasta lõpuks oli Eestis kinnitatud üle 200 kutsestandardi, millest pooled olid läbinud ka uustöötluse. Kompetentsipõhise kutsekvalifikatsioonisüsteemi raames oli kutse omistatud üle 20 000 töötajale. Välja on töötatud uus kutsestandardi mall, mille järgi on piloteerimiskorras ka esimesed uued standardid välja töötatud. Väljatöötamisel on osakvalifikatsiooni mõiste ning rakendused. Kutse omistamise õigused on antud 83 juriidilisele isikule.

Kutsekvalifikatsioonisüsteemi arengu analüüsimise tulemusena ning edasiste arengute kavandamisel on plaanis 2007. aasta lõpuks läbi viia ulatuslikud muudatused *Kutseaduses* ja sellega seonduvates õigusaktides ning õiguslikult määratleda Eesti üleminek 8-astmelisele riiklikule kvalifikatsiooniraamistikule, mis ühendaks endas nii hariduslikud kui kutsekvalifikatsioonid. Selleteemalised arutelud on sidusgruppidega toimunud alates 2005. aastast.

Kõrghariduse üldnõudeid reguleeriv *Kõrgharidusstandard* ning kutseharidust käsitlev *Kutseharidusstandard* on Eestis vastu võetud vastavalt 2004. aastal ja 2006. aastal ning ettevalmistamisel on eelnõud, mille eesmärk on neis kirjeldada ka uuendatava kvalifikatsiooniraamistiku tasemed ning vastavad teadmised, oskused ja pädevused.

Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005 – 2008 põhieesmärk on kutseõppe vastavusse viimine Eesti majanduse vajadustele. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud alaeesmärgid ning planeeritud meetmed nende saavutamiseks, muuhulgas kvalifikatsioonide arendamiseks:

1. Erialade struktuur ja koolitustellimus vastavad ühiskonna ja majanduse vajadustele.

Meetmed

- 1.1. Tasemeõppe riikliku koolitustellimuse kavandamisel on sisenditeks riigi strateegilised arengukavad ning pikaajaline tööjõuvajaduse prognoos, mille koostab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, samuti selle valdkonna strateegilised uuringud.
- 1.2. Täiendus- ja ümberõppe kavandamisel on sisendiks lühemaajaline tööjõuvajaduste prognoos, mis koostatakse Sotsiaalministeeriumist (koordinaator protsessis), Tööturuametist, kutse- ja erialaliitudest ning maavalitsustest ja omavalitsusliitudest saadava tööjõuliikumist puudutava info alusel. Koolituse operatiivne kavandamine võimaldab kiiresti reageerida tööturu muutustele.

2. Kutsekvalifikatsioonide omistamine on muutunud reeglisk, Eestis omistatud kvalifikatsioonid on teistes EL-i liikmesriikides tunnustatud.

Meetmed

- 2.1 Kutseõppeasutuse lõpueksam ühitatakse kutseeksamiga nendel kutsealadel, kus see on võimalik.
- 2.2 Arendatakse välja oskustepõhine kvalifikatsioonisüsteem, mis on läbipaistev, võrreldav ning suhestatud teiste Euroopa riikide vastavate süsteemidega.

3. Õppekavade süsteem on korrastatud ja välja arendatud.

- 3.1. Töötatakse välja omavahel seostatud dokumentide pakett (*Kutseharidusstandard*, kutsestandardid, riiklikud õppekavad), mille alusel toimub õppekavade süsteemi korrastamine ja õppekavade (kvalifikatsioonide) sisuline kaasajastamine.
- 3.2 Riiklikud ja koolide õppekavad koostatakse moodulipõhistena, lähtudes kutsestandarditest. Õppekavad võimaldavad tänapäeval vajalike üldoskuste ja nõutavate põhioskuste omandamist ning erinevaid spetsialiseerumisi õppekava raames. Juurutatakse ainepunktisüsteem.

4. Kutseõppe on teiste haridusliikide ja -tasemetega paremini sidustatud.

- 4.1. Üldhariduskoolide õppurite valikute mitmekesisistamiseks luuakse seal kutseõppe võimalusi, sealhulgas avatakse kutseõppeklasse koostöös lähedalasuvate kutseõppeasutustega.
- 4.2 Kutsekeskhariduse omandanutele luuakse paindlikke jätkuõppevõimalusi rakenduskõrgharidusõppes.
- 4.3 Kõrghariduse tasemel, sealhulgas ülikoolide akadeemilises õppes haridusteed jätkata soovijatele luuakse üldharidusliku lisaõppe võimalused.

5. Kõigile soovijatele on loodud võimetekohase kutseõppe võimalused.

- 5.1. Erinevate vajadustega õppuritele rakendatakse paindlikke õppimisvõimalusi ja õppevorme (sh arvestatakse ulatuslikult erivajadustega ja koostatakse spetsiaalsed kutseõppeprogrammid põhihariduseta noortele).
- 5.2. Noori suunitletakse omandama kutsekeskharidust kui paremat toimetulekut tagavat haridust.
- 5.3. Kohalike omavalitsuste, maavalitsuste, nõustamiskeskuste, kutseõppeasutuste ja teiste partnerite koostöös luuakse koostöövõrgustikke, et hinnata erinevate

vajaduste ja võimetega noorte (17–25aastased) ning ka täiskasvanute haridusnõudlust ja pakkuda neile nende vajadustele vastavaid koolitusvõimalusi (sh esmases kutseõppes).

Eelpoolnimetatud põhimõtteid kvalifikatsioonisüsteemi ning kvalifikatsioonide arendamisel toetab ka *Eesti elukestva õppe strateegia 2005-2008*.

EL tõukefondide toel on Eestis rakendunud suured valdkondlikud projektid kvalifikatsioonide arendamisel:

- a) kutsehariduse riiklike õppekavade sisumoodulite väljatöötamine
- b) kõrghariduse õppekavade väljundipõhiseks muutmise
- c) VÕTA (varasema õppe- ja töökogemuse arvestamine) süsteemi loomine Haridus- ja Teadusministeeriumi, kõrgkoolide, kutseõppeasutuste ning täiskasvanukoolitusasutuste koostöös.

Alates 2004. aastast on riigi ja tõukefondide toel loodud ka uusi kutsestandardeid ning kutseõppeasutused on uuendanud oma õppekavu, et need vastaksid paremini uute erialade profiilidele. Uute kutsestandardite ja koolide õppekavade koostamist on projektipõhiselt algatatud nii sektoraalsete initsiatiividena (nt maaturismi valdkond, puhastusteeninduse valdkond), kolmanda sektori initsiatiividena (nt abitöölise õppekava arendamine erivajadustega inimestele) kui regionaalse vajaduse põhise ettevõtmisena (nt keemiatööstuse laborandi kvalifikatsioon Ida-Virumaal). Aktiivsust on uute erialade väljatöötamisel näidanud ka kutseõppeasutused (nt pilootprojektina hipoteraapia õppekava).

Alates 1990-ndate aastate keskpaigast on kutseharidussüsteem Eestis läbi teinud ulatuslikud reformid. Soovitud arenguteed sõnastati valitsuse poolt dokumentides: *Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad* (1998) ja *Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001-2004* (2001) ning *Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005–2008*. Arengukava põhieesmärk oli kutsehariduse populaarsuse tõstmine põhikooli lõpetajate seas ning parem vastavus tööturu nõuetele. Käesoleval ajal on kutseõppeasutuste õppekavade loomise õiguslikuks aluseks *Kutseharidusstandard*, valdkonna riiklikud õppekavad ja eriala kooliõppekava.

Kutsekvalifikatsioonide arendamise riikliku poliitika tugevusteks võib pidada mitmeid viimastel aastatel rakendatud riiklikke meetmeid kutsehariduse olukorra parandamiseks:

- on loodud uued, paindlikud kutseõppe võimalused uutele sihtgruppidele (kutseõpe koolikohustuse ega ületanud põhihariduseta isikutele, kutseõpe põhihariduse baasil, töökohapõhine õpe)
- tõusnud on kutsehariduse baasrahastamine, mis annab võimaluse erialaõppe kvaliteeti parandada
- on kinnitatud uus riikliku koolitustellimuse kord, mis annab koolidele suurema stabiilsuse õppe planeerimisel ning stimuleerib neid uusi õppekavu (ja erialasid) arendama
- erialade rahastamise koefitsiendid on korrigeeritud vastavalt asjatundjate soovitudele enam tegelikele õppekuludele vastavaks; koefitsient võib

- ulatuda baasrahastusest kuni 2,5 kordseks
- õppekavade arendus nii riigi kui koolide tasandil loob eeldusi kutseõppe arenguks ning lõpetajate vastamiseks areneva tööturu vajadustele; koolidel on kohustus oma õppekavad igal aastal üle vaadata, hinnata, vajadusel muuta (nt kui on muutunud kutsestandardi nõudmised) ning esitada uuendatud õppekavad Riiklikule Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskusele Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) kandmiseks
- alates 2004. aastast on riigieelarves määratud riiklik toetus (nii organisatoorne kui finantsiline) kutseõppeasutuste lõpetajate kutseksamite sooritamiseks
- tugevuseks võib lugeda tööturu kaetust kutsestandarditega ning kutset omistavate organite (KOO) võrgustiku laienemist
- loodud on koostööorganid sotsiaalsetele partneritele tööturul (koolinõukogud, loodavad regionaalsed koostöökogud, kutsenõukogud).

Senine kutseõppe korraldus ei ole siiski taganud piisava arvu heade kutseoskustega keskastme spetsialistide ning oskustöölise koolitamist, mis vastaks tööturu tegelikule vajadusele. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi prognooside kohaselt on spetsialistide vajaduse kasv võrreldes teiste ametirühmadega suurim. Vajalike spetsialistide piisaval hulgal koolitamist aga ei võimalda praegu õpilaste haridusvalikud, mis eelistavad üldharidust kutseharidusele.

Põhjuseid praeguse olukorra tekkeks võib näha riigi senistes prioriteetides – pikka aega on eelistatud peamiselt üldkesk- ja kõrgharidust ning kutsehariduse hariduskulude osakaal kogu hariduskulutustes on pidevalt vähenenud, langedes 1997. a. 11%-lt kõigist avaliku sektori hariduskuludest 8%-ni aastal 2004. Samuti on praegu veel puudulik kutseõppeasutuste ja ettevõtete koostöö, mis mõjutab praktikakorralduse kvaliteeti ja ühtlast korraldust. Koolilõpetajate valikuid üldhariduse kasuks on samuti toetanud kutsehariduse kui tupiktee nägemine – hariduskorralduslikult ebapiisavad võimalused ning isoleeritud õppekavad ei ole võimaldanud õppurite edasiõppimist kõrghariduse tasemel ega soosinud elukestvat enesetäiendamist. Selle tulemusena on toimunud kutsehariduse mahajäämus ning kannatanud kvaliteet.

Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukava *Tark ja tegus rahvas 2007-2010* määratleb peamiste probleemide ja nõrkustena kvalifikatsioonide arendamisel:

1. Õppe kvaliteet on ebahühtlane, õppimisvõimaluste paindlikkus liiga madal ning praktikakorraldus liiga nõrk, et tagada õppurite ning tööandjate rahulolu omandatud haridusega. Õppeasutuste ja ettevõtete vaheline koostöö praktilise õppetöö vallas on ebapiisav.
2. Õppurite õpivalikute suunamiseks puuduvad tõhusad nõustamis- ja teavitusmeetmed, mistõttu õpivalikud ei ühti majanduse ja tööturu arengu vajadustega.
3. Õppurite valmisolek ning huvi loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia valdkondade erialadel õppimiseks on madal.
4. Õppeasutuste infrastruktuuri halb olukord ning kvaliteetsete õppevahendite vähesus takistavad tööandja ootustele vastava kvaliteetse õppe pakkumist,

- motivatsioon õppida ja õpetada langeb.
5. Heade erialaspetsialistide madal motivatsioon asuda tööle kutseõpetajana.
 6. Täiskasvanute madal motivatsioon ning piiratud või ebasoodad võimalused täiendkoolituses osalemiseks takistavad tööjõu konkurentsivõime tõstmist.
 7. Õppe seosed kutse kvalifikatsioonide süsteemiga on ebaselged, omandatud hariduse ja tööturu ootuste seosed hägustunud.
 8. Teatud tegevusvaldkondades on vähenenud eesti keele kasutamine, millega on kaasnenud eesti keele kui emakeele oskuse ja maine langus.
 9. Ühiskonna üldine innovatsiooniteadlikkus on madal: teadmised teadmistepõhisest ühiskonnast ja majandusest ning uusimatest teaduse ja tehnoloogia võimalustest ning nende rakendustest on puudulikud kõigi ühiskonnagruppide hulgas.

Riiklik eelarvestrateegia ning plaanid struktuurifondide kasutamiseks 2007–2013 määratlevad sihtgrupid, kelle rakendus ning kvalifikatsioon tööturul edukaks toimetulekuks ei ole piisavad ning kelle kvalifikatsiooni tõstmiseks kavandatakse lähiaastatel riiklikke sihtprogramme – need on erivajadustega isikud, uusimmigrandid, madalate kutseoskustega täiskasvanud ning noored.

Suurenenud **erivajadustega õpilaste** arv sunnib kõigi õpilaste arenguks ja tööturul toimetulekuks kavandama ja rahastama paindlikumat ja individuaalsust arvestavat õppekorraldust ning looma tõhusamaid tugisüsteeme.

Täiskasvanuharidusse panustamise vajalikkust kinnitab Eesti demograafiline prognoos, mis näitab rahvastiku vananemist. Lisaks iseloomustab Eestit täiskasvanute koolituses kaasatud inimeste madal osalusprotsent. Statistikaameti poolt läbiviidud uuringud koolitusel osalemise kohta näitavad, et peamiseks täiendus- ja ümberõppes mitteosalemise põhjuseks on madal motivatsioon, rahanappus ning arusaam, et õppimine on noorte privileeg. Sellest tulenevalt on lisaks paindlike õppimisvõimaluste loomisele vajalik tuua täiskasvanute koolituse täiendavaid rahalisi vahendeid, millele peavad lisanduma inimeste õpihoiakuid muutvad tegevused. Õpivõimaluste loomisele lisaks on vaja tugevdada tugistruktuure, mis aitavad tagada kõigi eagruppide tööturul rakendumise.

Tööhõivealaste eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks peavad noored olema täielikult ühiskonda integreeritud ning seetõttu tuleb noori toetada tööturule pääsemisel. Noorte tööhõive suurendamiseks tuleb täiustada tööturuga seotud informatsiooni edastamist ja noorte nõustamist, lihtsustada koolist tööle üleminekut ning arendada noorte ettevõtlikkust.

Senised tegevused **integratsioonipoliitika** valdkonnas on enamikus läbi viidud hariduse ja keeleõppe valdkonnas ning ühiskonna integratsiooni sotsiaal-majanduslikud aspektid (eelkõige kaasamine tööhõivesse) ei ole piisavalt kaetud. Mitte-eestlaste osakaal riskigruppides on jätkuvalt liiga suur võrreldes nende suhtarvuga ühiskonnas. Peamine takistus mitte-eestlaste integreerumiseks tööturul, kultuuris, ühiskondlikus ja poliitilises elus on olnud Eesti keele mitteoskamine. Rakendatud keeleõppemeetmed on olnud liiga nõrgalt seotud tööturualaste meetmetega, mistõttu reaalne keeleoskus ja motivatsioon keelt õppida ei ole täiskasvanud elanikkonna seas viimastel aastatel paranenud ja see on

riskigruppidesse sattumise üheks põhjuseks. Seetõttu tuleb lisaks kooliõpilastele tähelepanu pöörata ka täiskasvanud keeleõppijatele ning valmis olla uusimmigrantide kaasamiseks. Jätkuvalt on oluline muukeelsetes gümnaasiumides osalise eestikeelse õppe sujuv sisseviimine, et vähendada eesti keelt ebapiisavalt oskavate ja seetõttu jätkuhariduses ning tööjõuturul seni tõrjutud seisundisse sattuvate noorte arvu.

070202 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik

Kutsenõukogu põhimääruse järgi võivad kutsenõukogule kirjaliku ettepaneku uue kutsestandardi väljatöötamiseks teha nii erialaliidud, riigiasutused, ettevõtted, õppeasutused, juriidilised kui füüsilised isikud. *Kutseharidusstandard* sätestab, et kool valmistab kutsestandardi põhjal ette uue õppekava, mis esitatakse ekspertkontrolliks ja registreerimiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium esitab Haridus- ja Teadusministeeriumile tööjõu vajaduse prognoosi. Nimetatud prognoosi, koolide ettepanekute ja erialaliitude ning omavalituste ettepanekute läbiarutamise tulemusena kinnitatakse riiklik koolitustellimus õppeasutustele.

Kvalifikatsioonide arendamisega on seotud:

- Haridus- ja Teadusministeerium - koordineerib ja teostab riiklikku järelevalvet kvalifikatsioonide väljatöötamise ja arendamise üle
- Kutse kvalifikatsiooni Sihtasutus - vastutav kutse kvalifikatsioonide arendamise eest ja koordineerib nende tunnustamist
- Eesti Kaubandus- ja Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Ametiühingute Keskliit - osalevad kutsenõukogudes, teostavad Kutse kvalifikatsiooni SA nõukogu liikmetena järelevalvet selle tegevuse sihipärasuse üle
- Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium - kontrollivad kvalifikatsioonisüsteemi toimimist Kutsekoja nõukogu kaudu
- Kutsenõukogud (16 valdkondlikkuse printsiibil moodustatud kutsenõukogu) - vastutavad kutsestandardi koostamise, muutmise, uustöötamise või kehtetuks tunnistamise eest
- Ettevõtte, asutus või muu organisatsioon ja üksikisik – võivad esitada kutsestandardi koostamise ettepaneku
- Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus - vastutab kutsehariduslike õppekavade loomise, registreerimise ja arendamise eest

Tabel 2. Institutsioonide roll kvalifikatsioonide arendamisel

	Kvalifikatsioonide arendamise koordineerimine	Kutsestandardi väljatöötamise ettepanek	Kutsestandardi väljatöötamine	Kutsestandardi kinnitamine	Kutseomistamise korra välja töötamine	Õppekavade koostamine	Õppekavade hindamine, registreerimine	Õppepraktika arendamine
Haridus- ja Teadusministeerium	X	X	X	X	X	X	X	X
Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus	Kvalifikatsiooni-süsteemi arendamine							
Töoandjate, töövõtjate keskorganisatsioonid	Kutsekvalifikatsiooni SA toimimise seire							
Kutsenõukogud (16 valdkonda)		X	X	X	X			
Ettevõtte, asutus, organisatsioon, üksikisik		X	X	X				X
Eriala- ja kutseliidud		X	X	X	X			X
Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus						X	X	X
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	Kutsekvalifikatsiooni SA toimimise seire	X		X				X
Sotsiaalministeerium	Kutsekvalifikatsiooni SA toimimise seire	X		X		Tööturu-koolituse õppekavad		

070203 Rakendatavad meetodid, lähenemised, kogemused ja vahendid

Kvalifikatsioonide arendamise põhiprintsiibid:

- riiklikud tööturuprognosid ning -uuringud, ja -kaardistused ühelt poolt ning tööturu osapoolte initsiatiiv teiselt poolt on aluseks erialaprofiilide (kutsestandardid) kirjelduste loomiseks
- koolide ning riigi initsiatiivid uute õppekavade loomiseks
- riigi õigusruumi arendamine kutseõppe ja omandatud kvalifikatsioonide paindlikuks muutmiseks
- õpetajate ning praktikajuhendajate esmane ning täienduskoolitus uute erialade õpetamiseks, innovaatiliste õppemeetodite kasutamiseks
- tööturu osapoolte kaasamine ja koostöö protsessi kõigil etappidel
- õpetamise ja hindamise lahushoidmine, toetades kutsekvalifikatsioonide tunnustamist kompetentsipõhise kvalifikatsioonisüsteemi rakendamiseks
- rahvusvaheline koostöö - teiste riikide parima praktika kasutamine profiilide väljatöötamisel ning õppekavade arendamisel

Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuse poolt koostatud uue kutsestandardi mudeli järgi on välja töötatud või uuesti töödeldud esimesed pilootstandardid, mis järgivad erialal töötamiseks vajalike teadmiste, oskuste ja pädevuste kirjeldamise loogikat ning on oma struktuurilt tööandja, töötaja, õppuri ja koolitaja jaoks olulisemalt läbipaistvamad ja selgemad kui varem kasutusel olnud mudel. Uue mudeli järgi on loodud näiteks kutsestandardid kutseõpetajale, raamatupidajale, automehaanikule, tiserile vms.

E-kutsekooli programmi raames on koolitatud õpetajaid kasutama eriala õpetamisel rohkem infotehnoloogiat. Arendamisel on osakvalifikatsiooni kontseptsioon kui kutsestandardi osa või õppekava osa. Loomisel on uued, kompetentsipõhised riiklikud kutsehariduse õppekavad ning lisaerialade kontseptsioon, mis vastab elukestva õppe eesmärgile.

Sektoraalsed organisatsioonid ja erialaliidud osalevad kutsenõukogude töös ning REKK-i juurde loodud õppekavarühma nõukogude töös, mille kaudu nad saavad esitada oma ettepanekuid ja soove kvalifikatsioonide arendamiseks ning hinnata nende rakendumist. Kutsete omistamise õigus on Eestis valdavalt erialaliitudel – selle õiguse realiseerimisega võtavad erialaliidud endale ka vastutuse kvalifikatsioonitaseme hindamise aluste väljatöötamise ning tunnustamise eest. Mõnedes sektorites ja erialadel on viimastel aastatel just erialaorganisatsioonide survele arendatud välja uusi õppekavu või lisaerialasid. Näiteks 2006. aastal koostati järgmised uued õppekavad:

- Sotsiaaltöö, hooldus – üldsuse survele ning erialaliitude initsiatiivil ning nendega koostöös on loodud õppekavad lapsehoidjale ning hipoterapeudile
- Eesti Olümpiakomitee initsiatiivil on kaalumisel spordikoolituse (koos kõige madalama järgu treeneri kvalifikatsiooniga) ja kutseõpetuse seostamine - s.t lisaeriala kontseptsiooni üht rakendumisvõimalust
- Ratsaspordi Liidu ning Füsioterapeutide Liidu ühisinitsiatiivil rakendus hipoterapeudi koolitus
- Erialaliitude soovide kohaselt on töötatud välja kutsestandardeid erialadele, mille

esindajaid on tööturul nii vähe, et riiklikku koolitust neile pole otstarbekas organiseerida, ent tööturu korrastamise instrumendina on kutsenõukogu nende loomise siiski heaks kiitnud ning vastavat kutsekvalifikatsiooni omistavale organile tegevusloa andnud (nt loodusterapeudi kutse, solaariumitöötaja kutse, projektijuhi kutse, personalitöötaja kutse)

070204 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine

Kohalikul tasandil teevad koolid koostööd ettevõtetega erialade arendamisel. Kuna ettevõttepraktika on koolituse lahutamatu osa, siis on mõlemapoolne huvi täiendada olemasolevate õppekavade sisu vastavalt tööturu vajadustele ning soodustada uute oskuste ja õpetamispädevuste arendamist nii koolis kui ettevõttes.

Ettevõtete esindajad osalevad koolide erialanõukogudes ning sedakaudu mõjutavad kooli erialade valikut ning vajaduse tekkel uute erialade loomist koolis.

Loodavates regionaalsete koostöökogude (kuhu kuuluvad nii koolide, ettevõtete kui kohalike omavalitsuste esindajad) eesmärk on kutseõppeasutustes õpetatavate erialade valiku ning erialaõpetuse sisu vastavus regionaalse tööturu vajadustele.

Riiklikud institutsioonid (ministeeriumid, Kutsekvalifikatsiooni SA, REKK) koordineerivad erialade ja kvalifikatsioonide väljatöötamist, õpetamist ja tunnustamist.

Riigi, erialaorganisatsioonide ja koolide osalus rahvusvahelistes nõukogudes, koostöögruppides ja võrgustikes kindlustavad parimate praktikate vahetamist ning uute kvalifikatsioonide väljatöötamist.

Uute kvalifikatsioonide arendamisel ning nendest teavitamisel kasutatakse erinevaid informatsioonilevitamise kanaleid – tööseminare, infoseminare, ajakirjandust, internetti jne. Sellealast informatsiooni vajavad nii karjäärinõustajad koolides ja tööturuametites, ettevõtted, erialaliidud, kohalikud omavalitsused kui poliitikud.

070205 Uute kvalifikatsioonide rahastamine

Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutust finantseeritakse riigieelarvest. Samuti kasutatakse erinevaid projektipõhiseid sihtfinantseeringuid ning Euroopa struktuurifondide vahendeid.

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus on riigieelarvest finantseeritav kõigis oma tegevustes, arendustegevusteks kasutatakse ka Euroopa Liidu struktuurifondide vahendeid.

Kutsestandardite ja õppekavade väljatöötamisel osalevate ekspertide tööd tasustatakse riigieelarvest. Kutsekvalifikatsioone omistavate organite tööd on võimalik tasustada riigieelarvest, kutse taotleja või tööandja poolt eksamitasu kaudu.

Partnerlussuhete toetamine töötasu maksmise kaudu asjaosalistele on kvalifikatsioonide väljatöötamiseks riiklikku regulatsiooni ning vastavate institutsioonide põhikirja ja eelarvesse sisse kirjutatud.

0703 INNOVAATILINE PEDAGOOGIKA: ÜLDINE TAUST

Innovaatilised pedagoogikad on üheselt Eestis defineerimata. Tavaliselt kasutatakse selles tähenduses õppetööd, mille tulemusena püütakse õppurit igati aktiveerida ning läheneda talle individuaalselt. Sageli vastab sellistele põhimõtetele õppetöö läbiviimine infotehnoloogia vahendite abiga või virtuaalses keskkonnas (veebi põhine õpe näiteks). Innovaatilisteks loetakse ka selliseid meetodeid, kus teatav osa õppetööst toimub simulatsioonimasinatel (näiteks pilootide koolitus lennunduses, ödede koolitus meditsiinis jne).

Teise rühma innovaatilistest pedagoogilistest meetoditest hõlmavad koolitused, mis on üles ehitatud mitmesugustele võrgustikele kas Eestis või rahvusvahelises kontekstis. Mitu kutseõppeasutust panevad kokku oma tugevamad õpetajad ning ühiselt püütakse leida parim lahendus õppurite koolitamiseks. Küllaltki levinud on ka mehhanismid, mille tulemusena õppurid saadetakse pärast otsese õppe läbimist praktikale välisriiki (näiteks keevitajate praktika Soomes).

Uudse meetodina on viimasel ajal populaarsust võitnud n.ö õpipoisikoolitus, mille tulemusena õppur kulutab suure osa ajast tegelikult erialasele tööle ning selle kõrvalt sooritab teatud teoreetilised kursused. Sisuliselt tähendab see töövõtete õppimist valdavalt juba töökohal ning teoreetiliste teadmiste omandamist kutseõppeasutuses.

Õppekava on koolituse väljundile orienteeritud dokument, mis kajastab koolituse eesmärgi, meetodeid ning kursusi püstitatud eesmärkide saavutamiseks. Selleks vaatavad kutseõppeasutused igal aastal oma õppekavad üle ning konsulteerides erialaliitude esindajatega, tööandjatega, täiendkoolitajatega, avalikkuse esindajatega, vilistlastega jne viiakse sisse vastavad muudatused. Praktikast toimub põhjalikum õppekava revideerimine iga 2-3 aasta järel seoses kutsestandardite muudatustega.

Õppekavad peavad olema kinnitatud Haridus- ja Teadusministeeriumis, et tagada nende nõuetele vastavus. Selle läbivaatamise käigus analüüsitakse läbi ka nõutud pädevuste ja oskuste saavutamise võimalused õppekava läbimise tulemusena, uute kvalifikatsioonide omandamise vajadus kas lisaerialana või täiesti uue õppekavana ning kasutatavate pedagoogiliste meetodite otstarbekus ning nende muutmise vajadus. Antud tegevust toetab ka enamikes kutseõppeasutustes läbiviidav õppurite tagasisidesüsteem, mille tulemusena saadakse teada õppurite arvamused ja hinnangud nii kooli õppetöö üldise taseme kohta kui ka konkreetsete õpetajate ning õppekavade kohta tervikuna.

070301 Poliitilised arengud innovaatilises pedagoogikas

Alates 1990-te aastate keskpaigast on kutseharidussüsteem Eestis läbi teinud ulatuslikud reformid. Nende tulemusena on lisaks korralduslikele momentidele suurt tähelepanu pööratud ka kutseõppe pedagoogikale. Soovitud arenguteed sõnastati valitsuse poolt dokumentides *Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad* (1998), *Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001-2004* ja *Eesti*

kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005 – 2008. Nendes dokumentides toodi muude seisukohtade kõrval selgelt välja ka orienteerumine õppurikesksele õppele, virtuaalsete õppemeetodite leviku toetamisele, elukestva õppe printsiipide rakendamisele (ennekõike täiskasvanutele suunatud hariduse ja vastava metoodika arendamisele), iseõppimise toetamisele jne. Arengukava põhieesmärk oli kutsehariduse populaarsuse tõstmine (eriti põhikooli lõpetajate seas) ning parem vastavus tööturu nõuetele, samuti kõikvõimalike meetodite ning õppimisvormide toetamine vastava kutse kvalifikatsiooni omandamisel (vt 0702).

Õppesüsteemi paindlikumaks muutmiseks kujundati õppekavad ümber moodulsüsteemi, võimaldades õppuritel omandada eriala ka üksikute moodulite kaupa. See muudatus on eriti oluline täiskasvanud õppijale kvalifikatsiooni tõstmiseks või osaliseks ümberõppeks. Sisseviidav kutse kvalifikatsioonide süsteem võimaldab ülemineku oskuste/pädevuste põhisele koolitusele. Selline lähenemine võimaldab inimesel sooritada kvalifikatsioonieksamit ilma formaalset kooliteed läbimata. Seega toetab uus süsteem iseõppimist ning selle formaalset tunnustamist.

Eesti elukestva õppe strateegia 2005–2008 toob veelgi selgemalt esile vajaduse arendada mitmesuguseid koolitusvõimalusi ja meetodeid ennekõike täiskasvanud õppijale, kuid samas ka mitmesugustele vähemusrühmadele. Seejuures pööratakse tähelepanu mitte ainult võimalikele administratiivsetele lahendustele, vaid ka sisulistele õppemeetoditele ning uute kaasaegsete õpikeskkondade kujundamisele. Üheks väljundiks on kutseharidussüsteemile elektroonse õpikeskkonna arendamine, näiteks Tiigrihüppe projekti kaudu.

Loomisel on uued **kompetentsipõhised riiklikud kutsehariduse õppekavad** ning lisaerialade kontseptsioon, mis vastab elukestva õppe eesmärgile. Õppekavade loomisel või varasemate õppekavade täiendamisel pole võimalik vaadata lahus erialast sisu ning õpetamise meetodeid, sest kaasaegne kiiresti muutuv ühiskond toob endaga kaasa vajaduse mitmekesiseks täiendkoolituseks ning koolitussüsteemi ülesanne on leida aktsepteeritavad võimalused igakülgse kvalifikatsiooni tõstmise formaalseks tunnustamiseks.

Kaasaegsete pedagoogiliste meetodite sisseviimisel ja õppekava arendusel lasub kogu Eesti ühiskonda mõjutav pitser – akadeemiline kõrgharidus on noorte hulgas prioriteetne ning kutsehariduse maine on suhteliselt madal. Sellest tulenevalt vaadatakse kutsehariduses pakutavatele erialadele ning vastavatele õppekavadele noorte poolt mõneti eelarvamusliku pilguga. Kuivõrd pedagoogide palgatase jääb nii üld- kui ka kutsehariduses alla riigi keskmisele, siis on ka õppeasutustel raskusi sobivate pedagoogide leidmisel. See kokku tingib kutsehariduses mitmeid tõsisemaid probleeme innovaatiliste pedagoogiliste meetodite rakendamisel:

- Riiklikult tagatud pedagoogide keskmisest madalamad palgad ei võimalda kutseõppeasutustes kasutada kõige võimekamat kontingenti õpetajatena ning suhteliselt eakas õpetajaskond suhtub innovaatilistesse pedagoogilistesse lahendustesse konservatiivselt

- Valdkonna alafinantseeritus aastatel 1990–2004 on jätnud enamike kutseõppeasutuste materiaaltehnilisse baasi suure augu – endiselt on kasutusel vananenud tehnikat, õppematerjale, ebapiisavas koguses on arvuteid, õppehooned on kohati ebafunktsionaalsed jne.
- Kuni septembrini 2007 ajutiselt kehtiva dokumendi *Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded* (Haridusministri 26. augusti 2002. a määrus nr 65) alusel võib koolis töötada minimaalse pedagoogilise ettevalmistusega pedagoog. Selline ettevalmistus aga ei ole piisav kaasaegsete innovaatiliste pedagoogiliste meetodite rakendamiseks.

Samas soodustavad mitmed poliitilised otsused ning lahendused kaasaegsete innovaatiliste pedagoogiliste meetodikate kasutuselevõtmist:

- Õpipoisisüsteemi sisseviimine sunnib kutseõppeasutusi paratamatult otsima õppijatele individuaalselt sobivaid lahendusi (õppijakeskne lähenemine), eriti teoreetilise materjali omandamiseks, kasutades selleks nii mitmesuguseid võrgustike meetodeid kui ka osalusõpet ning ka erinevaid arvutipõhise õppe ja elukestva õppe meetodeid;
- Kutsehariduse valdkonna prioriteediks tunnistamine Eestis 2004. aastal pärast Euroopa Liiduga ühinemist on avanud mitmed finantseerimise skeemid, tänu millele on väga kiiresti hakanud kaasajastuma kutseõppeasutuste materiaaltehniline varustatus, sealhulgas ka arvutitega varustatus
- Õpetajate miinimumpalgad on tõusnud viimasel paaril aastal kiiremini kui vabariigi keskmine palk, mis on loomas baasi noorte ning võimekate pedagoogide töötulekuks koolidesse
- Haridus- ja Teadusministeeriumi tasemel on hakatud rohkem tähelepanu pöörama kutseõppeasutuste pedagoogilise kaadri kvalifikatsioonile (2006. aastal vastu võetud *Kutseõpetaja kutsestandard*, suurenenud riigitellimused ülikoolidele kutseõpetajate koolitamiseks (sealhulgas ka töötavate õpetajate koolitamiseks).

Erinevate riiklikult finantseeritavate fondide ning ministeeriumide poolt on algatatud terve rida projekte erinevatele kutsehariduse rühmadele, mille üheks tulemuseks on ka kaasaegsete pedagoogiliste meetodikate rakendamine või selleks eelduste loomine. Nii keskenduvad elukestva õppega seotud projektid rohkem täiskasvanud õppijale ning ka töötute ümber- või täiendõppele, infotehnoloogia võimaluste arendamisega seotud projektid on suuresti seotud uue tarkvara väljaarendamisega ning selle kasutamise õpetamisega teatud õppurite rühmadele (näiteks rahvusvähemustele, uusimmigrantidele või noorukitele). Paljudel juhtudel pööratakse suurt tähelepanu hariduslike erivajadustega inimeste koolitusvõimalustele. Raske on üht rühma teiste seast esile tuua, pigem on iseloomulik üldine projektipõhine lähenemine kitsamatele sihtrühmadele kaasaegse õpikeskkonna kujundamisel ning eesrindliku pedagoogika juurutamisel kutsehariduses.

070302 Õiguslik, administratiivne ja institutsionaalne raamistik

Õppemeetodite valiku otsustavad Eestis õppeasutused, seega vastav seadusandlus puudub.

Riiklikult finantseeritud Tiigrihüppe Sihtasutus on ellu kutsunud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (nii riistvara kui tarkvara) rakendamiseks haridussfääris, selahulgas ka kutseõppeasutustes. Lisaks sellele on ministriumidel ette nähtud rahalised vahendid investeringuteks. Igal aastal kulutatakse riigieelarvest tehtavate investeringute kaudu teatud osa info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arendamiseks kutseõppeasutustes.

Õppekavaarenduse ja innovaatiliste pedagoogiliste meetodite osas on vastutavaks lülits kool. Koolis välja töötatud või täiendatud õppekavad tuleb esitada registreerimiseks ja Eesti hariduse infosüsteemi (EHIS) kandmiseks Haridus- ja Teadusministeeriumile. Nimetatud materjal on üheks aluseks, mille põhjal väljastatakse koolile koolitusluba. Õppekava registreerimisel vaatab ministrium õppekava ja sellega seotud materjalid läbi ning võib teha soovitusi õppekava täiendamiseks või õpetajate kaadri muutmiseks. Suuremates kutseõppeasutustes on sageli vastava tööloigu koordineerimine jaotatud arendusdirektori ning õppedirektori vahel. Väiksemates kutseõppeasutustes on see tavaliselt ühe juhtkonna liikme hallata.

Konkreetsed parandusettepanekud viivad õppekavadesse sisse kas programminõukogud või vastava õppekava eest vastutav töötaja, konsulteerides seejuures kõigi lõpptulemusest huvitatud osapooltega – ministrium, tööandjate esindajad, vilistlased, õppurid, pedagoogiline kaader, ühiskondlike organisatsioonide esindajad jne.

070303 Innovaatiline pedagoogika kutseõppes

Innovaatiliste pedagoogiliste meetodite kasutamine on hinnanguliselt võrdväärne nii õppurite põhiõppes kui ka jätku- või ümberõppes. On täheldatav tendents, et mida kõrgema kutseõppe tasemega on tegu (põhikoolijärgsest kutseõppesest kuni rakenduskõrgharidusliku kutseõppeni välja), seda rohkem kasutatakse e-õppe meetodeid. Samas vastavad uuringud Eestis puuduvad.

Spetsiifilist sektoraalset lähenemist õppekavade uuendamisele ei ole tehtud. Kutsehariduse riiklikud õppekavad lähtuvad kutsestandardites kirjeldatud erialade kompetentsidest. Õppekavad luuakse erialaspetsialistidest ekspertide ning pedagoogide ja haridusametnike koostöös, mis peaks tagama kõigi erialal vajalike teadmiste, oskuste ja pädevuste õpetamise kirjelduse õppekavas.

Innovaatiliste õpetamismeetodite rakendamine (eriti e-õpe) on laiendanud distantsõppe läbiviimise võimalusi ning suurendanud selle populaarsust. Samas on kaasaegsed õpetamismeetodid ning moodsa tehnika koosmõju märgatavalt tõstnud mõningate õppekavade populaarsust (näiteks mehhatroonika Võru Kutsehariduskeskuses).

Pädevustepõhisele õppekavaarendusele ülemineku järel hakkasid õppeasutused süvendama kontakte tööandjate ja vilistlastega, et paremini tajuda, mida värske kutsekoolilõpetaja peab oskama.

Õppeasutuse ning tootmisüksuse baasil kujunenud õpiorganisatsioon võimaldab kutseõppeasutusel paremini tajuda tööandjate vajadusi ning koolitada inimesi ette tööks ettevõttes. Samuti on kaasaegne tehnika niivõrd kiiresti arenev, et kutseõppeasutused ei ole tehnilistel aladel suutelised hankima kõige moodsamat sisseadet. Seda õppeasutuse nõrkust kompenseerib tihe koostöö ettevõttega, kus õppur saab praktiseerida juba kaasaegsel ning moodsal tehnikal ning mõista tänapäevast tootmiskeskkonda.

Mitmesugused e-õppel põhinevad uued õppimisvõimalused (e-nõustamine, mitmesugused õpikeskkonnad koos vastavate õppematerjalidega jne) annavad juba töötavatele inimestele paremad tingimused ennast täiendada või omandada senisele kvalifikatsioonile lisaks veel teine kvalifikatsioon. Ühtlasi loob see eeldused inimese tööalase karjääri paremaks kavandamiseks.

Teisalt tekib vähemotiveeritud õppijate puhul suur hulk inimesi, kes on osaliselt omandanud uue kvalifikatsiooni või eriala, kuid jätnud vastavad õpingud pooleli. Tööandjatel tekib tõsiseid probleeme nende tegeliku kvalifikatsiooni hindamisega, sest formaalsete tunnuste järgi neil see puudub, aga samas teatud tööalased oskused ja võtted on omandatud.

07030301 e-õpe kutseõppes

Eestis juhib e-õppe arendamist Eesti e-Õppe Arenduskeskus, mis haldab kahte konsortsiumi: Eesti e-Ülikooli ja Eesti e-Kutsekooli. Eesti e-Kutsekooli (<http://www.e-vet.ee>) konsortsiumi kuulub 27 kutsekooli ja 7 rakenduskõrgkooli.

Eesti e-Kutsekooli eesmärk on saavutada kõrgetasemeline ja jätkusuutlik e-õppe arendus- ja rakendussüsteem kutsekoolidele ja rakenduskõrgkoolidele. Süsteemi loomiseks viiakse läbi järgmisi tegevusi:

- Süstemaatiline e-õppe sisu loomine
- Koolitussüsteemi loomine ning õpetajate ja koolitajate koolitamine
- E-õppe tugisüsteemi rakendamine
- Uuringud e-õppe valdkonnas
- Tõhusa ja kasutajasõbraliku e-õppe infrastruktuuri tagamine

Eesti e-Kutsekooli konsortsiumil on keskne server, mis toetab kahte e-õppe keskkonda – IVA ja Moodle. Loodud on ka kõiki Eesti haridusasutusi kattev videokonverentsi süsteem, et muuta e-õpe vaheldusrikkamaks. Valmimisel on virtuaalne õppeportaal, mis sisaldab kursuste ja õpiobjektide andmebaasi.

Õppeprotsessi kvaliteedi tagamiseks viiakse läbi järgmisi tegevusi:

- Juhendmaterjalid: "E-kursuste kvaliteet"; "E-kursuse õpidisain", "Hariduses kasutatavad tehnoloogiad", "Haridustehnoloogilised pädevused õpetajale"; "Tuutorlus veebipõhises õppes"
- Tegevused: e-õppe tugisüsteemi koordineerimine (haridustehnoloogid); loodud e-kursuste avalik esitlemine; e-kursuste kohandamine erivajadustega õppuritele; parimate e-kursuste valimine igal aastal.

E-õpe võimaldab:

- parandada õppe kvaliteeti, soodustades koostööd haridusasutuste ja õpetajate vahel ning hõlmates erinevaid teemasid ja õppevorme
- muuta õpe tõhusamaks ja kättesaadavamaks, soodustades seeläbi kõigi ühiskonnaliikmete võimalusi oma võimete realiseerimiseks
- arendada õppija-keskseid õpimeetodeid, milles õppuril on õpiprotsessi kujundamises olulisem roll ja seeläbi on võimalik luua õpikeskkond, mis õppurit maksimaalselt toetaks
- märkimisväärselt muuta õpetaja töö sisu – e-õpe võimaldab muuta õpet individuaalsemaks ning loovamaks vastavalt õppuri võimetele ja vajadustele

E-õpe annab kutsekoolidele võimaluse osaleda rahvusvaheliseks koostöös. Uued tehnoloogiad ja e-õppe meetodid motiveerivad õppureid ja võimaldavad erinevate õpieelistustega inimestel valida, kuidas nad materjali omandada soovivad. Tänu e-õppele saavad õpetajad klassiruumis rohkem praktilist õppetööd läbi viia ja õpilased saavad teooria omandada virtuaalses õppekeskkonnas.

07030302 Takistused rakendamisel

Peamised takistused, nõrkused ja ohud on järgmised:

- E-õpe ei ole Haridus- ja Teadusministeeriumi prioriteet
- E-õpet ei peeta kutsekoolide juhatustes kõige olulisemaks
- Kutsekoolide keskastme juhid ei tunnusta e-õpet
- Puudub motivatsioonisüsteem, mis paneks õpetajad e-õpet rakendama
- Õpetajate suur töökoormus ja haridustehnoloogiline väljaõpe ei võimalda e-õpet arendada
- E-õppe projektide piiratud rahastamine ja koordineerimata tegevus EL-i projektide rakendusüksustes
- Eesti haridussüsteemi inertsus ja sisekonkurents
- Autoriõigustega seotud piirangud ja eelarvamused

E-õppe olukorra parendamiseks peame oluliseks järgmisi tegevusi:

- Koostöö Haridus- ja Teadusministeeriumiga ja kutseõppeasutuste ning rakenduskõrgkoolide juhatustega
- Koolide juhtkondade teavitamine e-õppe võimalustest
- E-õppele vastavad pedagoogika ja didaktika arendamine ja õpetajate vastav koolitamine
- *Creative Commons* (vt <http://creativecommons.org>) litsentsi põhimõtete rakendamine Eestis

Innovaatiliste pedagoogiliste lahenduste rakendumise peamised raskused seisnevad mõningates täiesti tüüpilistes asjaoludes:

- Kohati õpetajaskonna tagasihoidlik võime neid rakendada
- Kooli- ja ühiskonnapoolne madal motivatsiooni tase sundimaks õpetajaid muutma oma senist õpetamisstiili
- Koolide materiaaltehnilise baasi puudulikkus või ebapiisavus

- Õppurite ebapiisav ettevalmistus ning madal motivatsioonitase kaasaegseid õpikeskkondi kasutada
- Interaktiivsete õppevahendite ebapiisav valik (kui antud eriala õpetatakse kogu vabariigis ainult ühele rühmale, siis pole otstarbekas kulutada suuri summasid kaasaegsete õppevahendite loomiseks)

070304 Partnerlus ja teadlikkuse tõstmine

Vastavalt õpetaja kutset puudutavatele regulatiivaktidele (*Õpetajate koolituse raamnõuded*, haridus- ja teadusministri määrus *Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded*, *Kutseõpetaja kutsestandard*) on kõik kutseõppeasutuste õpetajad kohustatud läbima pedagoogilise ettevalmistuse, mis Eestis toimub kas Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis või Tallinna Ülikoolis. Ülikoolid ja kutsekoolid teevad koostööd, et leida meetodilisi lahendusi ning parimaid pedagoogilisi võtteid tõstmaks kutseõpetajate professionaalset taset.

Mitmetel juhtudel teevad kutseõppeasutused koostööd kohalike üldhariduskoolidega, jagades koos ruume, õpetajaid ning ka õppevahendeid. Praktiliste oskuste osas toimub sektoraalne koostöö firmadega, kes aitavad eriala õpetajaskonnal olla kursis kõige moodsamate lahendustega ning toetavad kutseõppeasutusi ka vastava õppe läbiviimisel.

Tihti lähevad teoreetilise õppuse läbinud õppurid välismaale praktikale, et omandada praktilisi töökogemusi ning oskusi teises keskkonnas. Lisaks praktikabaasidele välismaal tehakse koostööd ka välisriikide kutseõppeasutustega mitmete rahvusvaheliste projektide raames. Selline rahvusvaheline koostöö aitab muuta õppekavu enam väljundile suunatuks ning võimaldab õpetajaskonnal omandada uusi pedagoogilisi meetodeid ja võtteid õppetöös.

Väga edukalt on toimunud kogemuste vahetamine ja õppematerjalide kohandamine Leonardo da Vinci lähetusprojektide kaudu. Õppekava arendusprotsessi on kaasatud järjest rohkem õpetajaid, tööandjaid ja spetsialiste, kelle teadlikkus õppekava olemusest, koostamisest ja rakendamisest kasvab ning seeläbi tugevnevad seosed tööturu vajaduste ja koolitusprotsessi vahel.

Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse juurde moodustatud õppekavarühma nõukogud on nõuandva õigusega töörühmad, kes nõustavad HTM-i ja REKK-i kutseõppe sisu, õppematerjalide väljatöötamise ning kutseõpetajate koolituse küsimustes. Õppekavarühmade nõukogud on kutseõppe ekspertidest (kutseõpetajad, tööandjad, koolitajad) koosnevad töörühmad (kokku 33 nõukogu - vastavalt ISCED 97 õppekavarühmadele), kelle ülesanne on anda hinnang kutse- ja eriala valdkonna üld- ja põhioskuste moodulitele, töötada välja kutseõppe õpikute ja muude õppematerjalide hindamise süsteem ning osaleda kutseõppe meetodiliste ja -juhendmaterjalide väljatöötamises ja hindamises. Õppekavarühmade nõukogud moodustavad ühe osa REKK-i ümberkujundamise käigus loodavast kutseõppe metoodikakeskuse struktuurist. Õppekavarühmade nõukogude tööd korraldab REKK. Samuti on REKK-il õigus tellida kutseala nõukogu liikmetelt eksperthinnanguid kutse- ja eriala õppekavadele ja selle

rakendamist toetavatele materjalidele. Õppekavarühmade nõukogu töös osalemine on vabatahtlik ja mittetasustatav, v.a. lepingulised tööd ja sõidukulud.

Õppekavarühmade nõukogude põhiülesanne on toetada kutseõppe riiklike õppekavade arendamist ja rakendamist ning kutseõppeasutuste õppe- ja kasvatusesmärkide täitmist.

Nõukogud täidavad oma põhiülesannet järgmiste tegevuste kaudu:

- 1) teevad ettepanekuid riiklike õppekavade koostamise ja arendamise kohta
- 2) teevad haridus- ja teadusministrile ettepaneku riikliku õppekava kehtestamiseks
- 3) analüüsivad ja hindavad riiklike õppekavade rakendumist, teevad ettepanekuid esilekerkinud probleemide lahendamiseks
- 4) hindavad õppematerjale ning nende vastavust riiklikule õppekavale
- 5) teevad ettepanekuid õppematerjalide väljaandmiseks
- 6) teevad ettepanekuid õpetajate täiendus- ja ümberõppe kavandamiseks
- 7) osalevad meetodiliste ja juhendmaterjalide koostamisel
- 8) teevad ettepanekuid õppe- ja kasvatusgevust reguleerivate õigusaktide koostamiseks ja muutmiseks
- 9) teevad ettepanekuid riikliku õppekava väljatöötamise ja rakendamise toetamiseks REKK-i juures tegutsevate tööruhmade moodustamiseks

Hetkel on käivitatud 24 õppekavarühma nõukogu töö.

Õppeasutuste ja tööturu koostöö olulisust on raske üle hinnata. Käesoleva moodsa ühiskonna tingimustes läheb elu ja töötamine üha enam arvutipõhiseks ning sellest tulenevalt on arvutikasutamise oskus muutunud sama oluliseks kui oli sada aastat tagasi kirjaoskus. Suur hulk töökohtadest on täielikult arvutipõhised, ent on ka palju lisategevusi, kus arvuti käsitlemise oskus on möödapääsmatu – töökohtade otsimine, täienduskoolitused või informatsioonikoolituste kohta, kõige uuem erialane teave jms. Kuulmine mitmesugustesse infolistidesse loob sisuliselt võimaluse luua ülemaailmseid võrgustikke teatud küsimuste ja probleemide arutamiseks ning parimate lahenduste leidmiseks.

Eestis on teadlikkuse tõstmiseks korraldatud nii seminare, loodud arutelufoorumeid ja välja antud uudiskirju, mille lõppkasutajateks on olnud nii karjäärispetsialistid, poliitikud, sotsiaalsed partnerid kui riik. Info levitamiseks on kasutatud erinevaid meedia vorme ja vahendeid.

070305 Innovatiivse pedagoogika rahastamine

Põhiosa rahalistest vahenditest kutsehariduse finantseerimisel tuleb riiklikest vahenditest (riiklik koolitustellimus, investeeringud). See kehtib nii esmase kutseõppe kui ka jätkuõppe kohta (pedagoogide palgafondist 3% on määratud täienduskoolituste kulutuste katteks). Eestis töötavad ka mõned munitsipaal- ja erakutsekoolid. Munitsipaal- ja erakutsekoolide puhul on lisaks riikliku koolitustellimuse alusel saadud vahenditele üsna märkimisväärsed ka kohaliku omavalitsuse poolt eraldatavad summad. Erakutsekoolide finantsid kujunevad valdavalt õppurite poolt makstud õppemaksudest.

Jätkuõpet finantseeritakse järgmiste skeemide alusel:

- Projektipõhine finantseerimine
- Riiklik finantseerimine (näiteks pedagoogide täienduskoolitused, töötute ümberõpped)
- Eravahendid

Nimetatud materiaalsed vahendid on ühtlasi ka aluseks koolisisesele õppekavaarendusele ning pedagoogide täiendusele.

Riik koolitab ka erakutsekoolide õpetajaid, toetades sellega pedagoogide kvalifikatsiooni tõusu ka eraõppeasutustes.

Valdavalt kasutatakse projektipõhist lähenemist, kus kindla tulemuse saavutamiseks fikseeritakse vajalikud vahendid, aeg ning inimressursid.

0704 INNOVATSIOON ÕPETAJAKOOLITUSES

2008. aastaks on kavandatud avalike-õiguslike ülikoolide üleminek pädevuspõhistele õppekavadele. Seega analüüsivad ja täpsustavad ka õpetajakoolituse õppekavade programminõukogud neid oskusi, pädevusi ja teadmisi, mida õpetaja reaalselt õppetöö läbiviimiseks vajab. Sellest tulenevalt on viimase aasta jooksul tehtud õpetajakoolituse esmaõppe vastavatesse õppekavadesse suur hulk muudatusi ja täiendusi, et paremini täita kutseõpetajatele esitatavaid nõudmisi.

Kutseõpetajate koolituse aluseks saavad Eestis 2006. aasta lõpus kinnitatud Kutseõpetaja kutsestandard, mis annab koolitajatele selged juhised, millistele nõuetele peavad vastama erinevatel kvalifikatsioonistmetel töötavad õpetajad. Nimetatud dokumendis esitatud kompetentside kirjeldused annavad selged suunised õppekavade arendajatele nii õpetajakoolituse esmaõppes kui ka jätkuõppes (täienduskoolituses).

Eestis nimetati kutseharidus prioriteediks ning sellest tulenevalt sai Eesti pärast EL-iga liitumist 2004. aastal võimaluse kasutada Euroopa Struktuurfondide vahendeid vastava valdkonna arendamiseks. Selle tulemusena on viimastel aastatel kutsepedagoogide kvalifikatsiooni tõstmiseks kirjutatud Euroopa Struktuurifondi vahendusel hulgaliselt projekte, mis aitavad parandada õpetaja kvalifikatsiooni, tõsta tema ametialaseid oskusi või kaasata neid mitmesugustesse võrgustikesse.

Eesti kutseharidussüsteemi arengukavas aastateks 2005-2008 on püstitatud muuhulgas järgmised eesmärgid:

- Ettevõttepoolsete praktikajuhendajate koolitussüsteemi loomine (haridust ja töökogemust puudutavad nõudmised ettevõttepraktika juhendajatele, kes juhendavad kutseõppeasutuste õpilasi nende ettevalmistamiseks tööks ettevõttes)
- Kutseõpetaja kutsestandardi ja uute kvalifikatsiooninõuete väljatöötamine ja kehtestamine
- Kutseõpetajate väljaõppe ja täiendusõppe süsteemi loomine ja rakendamine
- Kutseõpetajatele paindlike ja alternatiivsete väljaõppe- ja täienduskoolitusvõimaluste loomine, et kaasata uusi õpetajaid ja tõsta õpetajate kvalifikatsioonitaset
- Pedagooge ja erialaspetsialiste motiveeritakse kutseharidussüsteemis töötama paindlike kvalifikatsiooninõuete ja konkurentsivõimelise palga abil

Vabariigi Valitsuse Euroopa Liidu poliitika 2004-2006 märgib ära Eestis erilist tähelepanu vajava valdkonnana õpetaja rollide ja pädevuste määratlemise ning õpetajahariduse (eriti kutseõpetaja) kaasajastamise ja sihipärase arendamise. *Eesti riiklik arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks (ühtne programmdokument 2004-2006)* loodi eesmärgiga võtta kasutusele Euroopa struktuurifondide vahendid. Riiklik arengukava sisaldab detailset ülevaadet valdkondadest, mis vajavad toetust. See dokument võimaldab õpetajakoolituse süsteemi arendamiseks taotleda rahalisi vahendeid Euroopa Liidu struktuurifondidest. Alates 2004. aastast on Eesti kasutanud Euroopa Liidu struktuurifonde inimressursside arendamiseks

(94% kõikidest laekumistest on jagatud piirkondade ja vastavate eesmärkide alusel. 12,3% vahenditest eraldati haridus-, koolitus – ja töövaldkonna poliitika ja süsteemide arendamiseks).

Euroopa Liidu struktuurifondide abil soovitakse kutsehariduses läbi viia järgmised arengud:

- Kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide õpetajate tasemeõppe ja täienduskoolituse arendamine ja rakendamine, sealhulgas töjõuvahetus välisülikoolide ja uurimisasutustega; täiskasvanukoolitajate koolitamine, ettevõttepraktika juhendajate koolitamine
- Õppekavade arendus, sealhulgas Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) poolt rahastatud koolitusprogrammidega seotud uute õppematerjalide välja töötamine, uute ja innovaatiliste õppe- ja õpetamise meetodite kasutamine kutse- ja kõrghariduses, personali koolitamine
- Täiskasvanute õppimisvõimaluste kohta andmebaasi loomine
- Süsteemi loomine eelneva töö- ja õppekogemuse arvestamiseks (VÕTA)
- Kutsevalifikatsiooni süsteemi arendamine ja rakendamine
- Õpilaste koolitamine infotehnoloogia vahendite kasutamiseks õpetamisel
- Õpetajate ja lektorite koolitamine digitaaltehnoloogia ja e-õppe alal

Osa nendest tegevustest on juba realiseerunud või realiseerumise faasis, teistega läheb veel aega, kuid kindel suund vastavateks arenguteks on määratud.

Meetme 1.1. “Töjõu paindlikkust, toimetulekut ja elukestvat õpet tagav ning kõigile kättesaadav haridussüsteem” eelarve esimeseks programmiperioodiks (2004–2008) on 838 988 796 krooni, millest Euroopa Sotsiaalfond kannab 629 241 597 krooni.

Kutseõppes on peamiselt kolme tüüpi õpetajaid:

- **kutseõpetaja** kutseõppeasutuses, kes õpetab teoreetilisi aineid ja juhendab ka praktilisi tunde
- **üldharidusaine õpetaja** kutseõppeasutuses, kes õpetab keeli, ajalugu, matemaatikat või muud üldharidusainet
- **ettevõttepraktika juhendaja** ettevõttes, kes juhendab ettevõttepraktikal olevaid kutseõppeasutuste õpilasi.

Nimetatud loetelus puudub eraldi spetsiifiline ettevalmistus üldharidusainete õpetajale, keda valmistatakse ette gümnaasiumiõpetaja õppekava alusel ning kes täienduskoolituskursustel võivad lisaks õppida tundma kutseõppeasutuse eripära ning kutsepedagoogikat. Nimetatud õppekaval õppijatele on sagedased veebipõhised kursused (Tallinna Ülikoolis õpikeskkonnas IVA ning Tartu Ülikoolis õpikeskkonnas Web-CT). Nimetatud koolitused on ühtlasi ka näidiseks tulevastele kutseharidussüsteemis töötavatele õpetajatele, kuidas kavandada ning läbi viia arvutipõhiseid koolituskursusi. Koolitusmeetodite osas pole olulist erinevust ei esmaõppes ega ka jätkuõppes õppijate vahel. Sama kehtib ka teiste kutseõppeasutuse õpetajaliikide osas – teatud osa õppetööst toimub arvutipõhiste vahendite ning meetoditega.

Pedagoogide ettevalmistamisel kasutatakse palju aktiivseid meetodeid, rühmatöid, meeskonnatöid ning praktilisi ülesandeid. Auditoorses õppetöös kasutatakse kaasaegseid elektroonilisi õppevahendeid (arvutiprojektor, puutetahvel, trenazöörid jne) ning õpetatakse ka õppureid neid kasutama, rakendades mängulisuse ja draamapedagoogika elemente. Ühtlasi kasutatakse ka mitmeid distantsõppe vorme ja meetodeid ning juhendatud iseõppimist omandamaks paremal tasemel õpioskusi. Õppeprotsessis pööratakse erilist tähelepanu õppurikesksele õppimisele. Selle üheks väljenduseks on pidevad tagasisideküsitlused ning nende tulemuste põhjal õppetöö vormide, sisu ning meetodite pidev korrigeerimine.

Arvestades õpetajaskonna suhteliselt kõrget keskmist vanust on endiselt aktuaalne õpetajaskonna arvutialaste teadmiste ning oskuste arendamine. Kui mõned aastad tagasi oli kutsepedagoogidele kõige olulisem arvutialaste algteadmiste omandamine, siis nüüd on need õpetajatel valdavalt olemas ning rohkem tähelepanu tuleb pöörata keerulisematele oskustele – on-line seminari läbiviimine arvutis, esitatud kirjalike materjalide korrigeerimine, trill- ja esitlustarkvara kasutamine, nõustamis- ja juhendamisoskuste arendamine. Kuivõrd kutseõppeasutustes on väga oluliseks muutunud õpipoisi skeemi järgi eriala omandamine, siis on aktualiseerunud ka distantsõppe meetodite valdamine ning sellega kaasneva riistvara tundmine.

Kaasaegsete innovaatiliste õppemeetodite rakendamise tulemusena suureneb oluliselt pedagoogide nõustav ning juhendav roll. Selle tulemusena suureneb ajahulk, kus pedagoog teeb tööd arvuti vahendusel (kas tulemuste sisestamisel, õppuritele tagasiside andmisel, nõustamisel, juhendamisel jne) ning väheneb inimestevahelise otsese suhtlemise (kontakttundide) maht. Vajalikuks on osutunud oskused toimetada erinevates andmebaasides, et õppuritele parimat kaasaegset infot ning töömeetodeid ja -võtteid pakkuda. Isiksusekeskse lähenemise ning meeskonnatöö võtete rakendamise tulemusena tuleb pöörata rohkem tähelepanu õpirühma sisekliimale ning inimestevahelistele suhetele, mis tingib teisalt vajaduse tunda paremini rakenduspsühholoogia teatud valdkondi. See kõik muudab õpetaja otsesest teadmiste vahendajast ning töövõtete õpetajast/kujundajast rohkem õppeprotsessi korraldajaks/kujundajaks ning eeldab ka vastavalt rohkem manageri oskusi ja koolitust. Kvaliteedijuhtimise süsteemi rakendamine kutsehariduses muudab olulisemaks iga pedagoogi seisukohad erinevates küsimustes ning siit tulenevad vajadused töötada erinevates meeskondades ühtse eesmärgi nimel. Ühtlasi annab see mitmeid seni ainult koolijuhile iseloomulikke ülesandeid ka juhtivatele õpetajatele täita.

0705 INNOVATSIOON HINDAMISES

Kutseõppeasutustes on üha enam üle mindud moodulipõhisele õppele, kus väljund (omandatud kompetents) ning selle hindamine omab järjest olulisemat rolli. Seetõttu on enamike kutsehariduslike erialade jaoks välja töötatud kutsekvalifikatsioonieksamid, mille sooritamist eeldatakse enamikelt lõpetajatelt. Selline eksam kogu koolituse lõpus võtab kokku nii teoreetilised teadmised kui ka praktilised tööoskused andes karmi, kuid objektiivse hinnangu õppuri tegelikele erialastele tööoskustele.

Õppeprotsessis rakendatakse jooksva hindamise käigus ka mitmeid teisi meetodeid nagu oma tegevuse hinnang, kus eriti praktilise töö juures tuleb endal anda kõigepealt hinnang lõpptulemusele ning seejärel juhivad rühmakaaslased ja õpetaja veel teatud nüanssidele tähelepanu. Portfolio-põhist hindamist kasutatakse sageli praktikate hindamisel. Rühmatööde puhul on tavalised rühmahindamised. Kasutusel on ka mitmesugused testid ning interaktiivsed programmid saamaks kohest tagasisidet oma tegevuse edukusele.

Hindamise korraldusliku poole osas on paljud kutseõppeasutused teinud õppuritele nende tulemused kooli intranetis nähtavaks (elektroonne hinnete andmebaas). Esmaõppijate ning täiskasvanute jätkuõppe lõpptulemuste hindamisel on erinevuseks väljastatava dokumendi nimetus ning selle olemus. Esimesel juhul antakse lõpetajale haridust tõendav tunnistus, aga jätkuõppe/ümberõppe puhul tõend õppe läbimise kohta.

070501 Innovatsioon hindamises ja kvaliteedi tagamises

Kutseõppeasutused rakendavad mitmeid kvaliteedi tagamise mehhanisme, mis automaatselt laienevad ka kaasaegsetele innovaatilistele õpetamise meetoditele:

- 2006. aasta septembrist alates on kogu Eesti Vabariigi kutseharidussüsteemis kohustuslik rakendada kvaliteedijuhtimise põhimõtteid
- Kutseõppeasutused viivad läbi regulaarseid õppurite ja vilistlaste küsitlusi saamaks teada nende hinnanguid nii õppeprotsessile, õpingute sisule ning kvaliteedile, töö leidmise võimalustele kui ka täiendavatest tööjõuturul vajaminevatest oskustest.
- Programminõukogude vahendusel suhtlevad kutseõppeasutused pidevalt tööandjatega omandamaks informatsiooni vajalikest muutustest õppurite kvalifikatsioonis (rakendatavas õppekavas) ning ka uute erialade väljaarendamiseks.
- Õpiprogrammid on üles ehitatud väljundipõhiselt – st., et kui tekib muutus nõutavas väljundis (õppuri kvalifikatsioonis), siis see toob kaasa vastavad muutused õppekavas ning ka õpetamismeetodites.

Eesti haridussüsteemis toimib ka vabatahtlik kvaliteediauhinna taotlemise süsteem, kus üks auhind on ette nähtud ka parimale kutseõppeasutustele. Selleks tuleb kutseõppeasutusel esitada väga põhjalik ning mitmekülgne aruanne oma tegevusest vastavale komisjonile, mis hindab võistluses osalenud koolide tegevuse kvaliteeti ning määrab auhinnasaaja.

0706 INNOVATSIOON KARJÄÄRINÕUSTAMISES

Eesti karjääriteenuste osutajatele on kehtestatud 3 kutsestandardit: karjäärinõustaja, karjääriinfo spetsialist ja karjäärikoordinaator (sealhulgas kutseõppeasutustes ja kõrgkoolides). Kõik kolm kutsestandardit on vastu võetud Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutuse poolt detsembris 2005. Karjäärinõustaja kutsestandard on välja töötatud varasema kutsestandardi alusel (kinnitatud juulis 2001), ülejäänud kaks kutsestandardit on uued.

Kuni 2005. aasta detsembrini puudusid haridussektoris ametlikud ja riiklikult kinnitatud kutsekvalifikatsiooni miinimumnõuded karjääriteenuste osutajatele. Hiljuti vastu võetud kvalifikatsioonistandardite rakendamine võtab ilmselt veel aega. Enamik juba töötavatest spetsialistidest on pedagoogilise, noorsootöö-, sotsiaaltöö- või psühholoogilise haridusliku taustaga.

Kuna Eestis puudub karjääriteenuste osutajatele akrediteeritud baaskoolitus, rahuldatakse nende kõige pakilisemad koolitusvajadused mitmesuguste lühi- ja pikaajaliste kursustega, mida korraldavad erinevad asutused. Kaks korda aastas korraldab Karjäärinõustamise Teabekeskus kolmepäevaseid info- ja koolitusseminare maakondlikes teavitamis- ja nõustamiskeskustes töötavatele teenuseosutajatele. Seminarid on suunatud nii hariduskui ka tööturusektori nõustajatele ja edendavad seeläbi kahe sektori vahelist koostööd ja infovahetust. Teemadena on käsitletud näiteks infootsingute parandamist, majandus- ja tööhõivesuundumuste tutvustamist, lahenduskeskset nõustamist, kriisipsühholoogiat.

Ajavahemikus november 2005 kuni juuni 2006 viisid kolm avalikku ülikooli läbi ühise 9 ainepunktilise (ECTS) pilootprogrammi EL-i struktuurifondide karjääriteenuste projekti *Karjääriteenuste süsteemi arendamine Eesti Vabariigis* raames. Sellele järgnevad kolm eraldi 3 ainepunktilist (ECTS) täiendusõppe kursust karjäärinõustajatele, karjääriinfo spetsialistidele ja karjäärikoordinaatoritele koolis. Karjäärikoordinaatorite koolitus lõppes 2007. aasta kevadel, karjäärinõustajad ja karjääriinfo spetsialistid lõpetavad 2008. aasta kevadel. Pilootkursus oli suunatud 55 töötavale spetsialistile (*career practitioners*) haridus- või tööturusektoris.

Perioodil 2004-2006 esindas Karjäärinõustamise Teabekeskus Eestit rahvusvahelises projektis *Riiklike karjääriteenuste foorumite käivitamine kuues EL liikmesriigis – Malta, Eesti, Taani, Sloveenia, Ühendkuningriik ja Iiri Vabariik*. Projekti üldeesmärgiks on riiklike karjääriteenuste foorumite loomine ja seda toetavate strateegiliste tegevusplaanide väljatöötamine projekti partnerriikides. Eesti jaoks tähendas see pinna ettevalmistamist kõigi oluliste huvigruppide ja poliitikute kaasamiseks elukestvate karjääriteenuste rakendamisel ja valdkonna edasiarendamisel Eestis. Projekti juhtrühma poolt ettevalmistatud strateegilise plaani eelnõu kohta saadud ulatuslik tagasiside oli väga positiivne. Kõigi osapoolte esimene kohtumine leidis aset septembris 2006. Eesti Karjääriteenuste Foorum käivitatakse ametlikult 2007. aasta alguses.

Hiljuti läbiviidud Eesti karjääriteenuste valdkonna uuring (vt bibliograafia) näitas selgelt, et riigi tasandil on arenguvaldkondade ja üldiste eesmärkide ning ressursside jagamise otsustamine vältimatu eeldus tõhusama ja kõigile kättesaadava karjääriteenuste võrgustiku loomiseks. Kõiki osapooli kaasava karjäärifoorumi loomine ning täpse tegevuskava koostamine lähiaastateks peaks nendele vajadustele otseselt vastama.

Üks Euroopa Liidu Struktuurifondidest rahastatava Karjääriteenuste projekti alameesmärkidest on infomaterjalide koostamine karjääriteenuste levitamiseks üldhariduskoolides ja kutsekoolides, et parendada karjäärinõustamise kvaliteeti ja vähendada koolist väljalangenute arvu.

Ehkki karjääriplaneerimine on läbiva teemana kohustuslik kehtivas riiklikus õppekavas, ei pruugi see õpilastele tagada karjääriplaneerimiseks vajalikke teadmisi ja oskusi. Põhjuseks on asjaolu, et puudub asjakohane õpetajakoolitus ja üldpilt käsitletavast teemast. Olukorra parandamiseks on loodud karjääriteenuste näidisõppekava ja juhendmaterjalid. Projekti meeskond koostöös 21 pilootkooliga kavatseb luua karjääriteenuste korralduse tegevuskava, mis aitaks koolidel planeerida ja läbi viia mitmeid tegevusi, jagada koolide vahel kohustusi jne. Pilootkoolid katsetavad materjale ja hindavad, kui hästi materjalid õppeprotsessi sobituvad.

21 Eesti kooli (7 põhikooli, 7 keskkooli ja 7 kutsekooli) osalevad projektis pilootkoolidena. Pilootkooli põhiliseks ülesandeks on õppetöö käigus katsetada uusi ideid ja õppematerjale ning aktiivne koostöö ülejäänud pilootkoolidega, mille käigus luuakse uusi materjale. Piloteerimine hõlmab karjääriplaneerimise õpetamist nii eraldi kursusena kui ka õppekava välistes tegevustes, võttes aluseks vastava näidistegevuskava.

0707 EUROOPA JA RAHVUSVAHELINE DIMENSIOON

Paljud koolid teevad rahvusvahelist koostööd partnerkoolidega EL riikides oma erialaõppe arendamiseks. Koostööd tehakse nii Leonardo projektide, INTERREG-i projektide kui muude rahvusvaheliste arendus- ja vahetusprojektide kaudu. Erialaliidud teevad koostööd oma rahvusvaheliste katusorganisatsioonide kaudu, samuti haruliitudega erinevates riikides.

EL poliitika kutsealaste oskuste- ja teadmiste tasemete tõstmiseks ning rahvusvaheliseks tunnustamiseks mõjutavad tugevasti Eesti rahvuslikku hariduspoliitikat. *Helsingi kommünikees* välja toodud põhimõtted vastavad täiesti Eesti riigi hetkevajadustele ning planeeritud arengutele. Eesti planeerib oma 5-astmeliselt kompetentsipõhiselt kutsekvalifikatsioonisüsteemilt üle minna Euroopa Kvalifikatsiooniraamistikus kirjeldatud 8-astmelisele hariduslikke ning kutsekvalifikatsioone ühendavale raamistikule. Üleminekut planeeritakse astmelisena 2008–2012 aasta jooksul, vastav õigusruum luuakse 2007. aasta lõpuks.

Euroopa Kutsehariduse ainepunkti ideoloogiasse suhtub Eesti pooldavalt – ka see ideoloogia langeb kokku meie arenguvajadustega ning selles suunas on juba algatatud mitmeid tegevusi (nt uute riiklike õppekavade kompetentside kirjeldusele põhinev ülesehitus, osakvalifikatsiooni kontseptsiooni väljatöötamine, VÕTA süsteemi rakendamise alustamine).

070701 Kutseõppe õppekavade euroopastumine

Kutseharidusstandardi regulatsiooni kohaselt koosneb kutseõppeasutuse õppekava üldosast, riikliku õppekavaga määratud üld- ja põhioskuste moodulitest ning valikõpingute moodulitest.

Üldõpingute moodulid määratlevad õppevaldkondi läbivate, mitmele erialale ühiste teadmiste ja oskuste kogumid, nende hulgas ka nt keskkonnaohutus, ettevõtluse alused, erialane võõrkeel, arvutiõpe, tööõiguse alused. Euroopa ning rahvusvaheline dimensioon leiab erialaõpingutes käsitlemist, kui tutvustatakse eriala arengu ajalugu või innovatsiooni. Õpilasi suunatakse ka arvuti kaudu rahvusvahelist erialast uudisteavet otsima ning kasutama.

Euroopa kodakondsuse, multikultuursuse, sallivuse ja võrdse kohtlemise teemad leiavad kutseõppeasutuses käsitlemist läbivalt õpingute käigus.

Kutseõppe käiku ning kutseõppe sisusse on lahutamatult integreeritud innovatsiooni ning tehnilise progressi teema – nii õppemetoodika osas (e-õppe meetodid, õppevahendid) kui uute erialade ja lisaerialade tekke kaudu (nt mehhatroonika).

0708 BIBLIOGRAAFIA JA VEEBIVIITED

Eesti e-Kutsekool

<http://www.e-vet.ee/>

Eesti elukestva õppe strateegia aastateks 2005-2008

<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=4958>

Eesti Infotehnoloogia Sihtasutus

<http://www.eitsa.ee>

Eesti infotehnoloogia ja telekommunikatsiooni sektoruuring (2002)

<http://www.innove.ee/ee/files/Metalli%20Sektoruuring.pdf>

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda

<http://www.koda.ee/>

Eesti kutseharidussüsteemi arengukava aastateks 2005-2008

<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=3812>

Eesti metalli-, masina- ja aparaaditööstuse sektoruuring (2001)

<http://www.innove.ee/ee/files/Metalli%20Sektoruuring.pdf>

Eesti puidu- ja mööblitööstuse sektoruuring (1999)

<http://www.innove.ee/ee/files/PMS1.pdf>

Eesti puidusektori tööjõuvajaduse prognoos aastateks 2005-2015

<http://www.hm.ee/failid/3998.doc>

Eesti riiklik arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks: ühtne programmdokument 2004-2006 / Rahandusministeerium. Tallinn, 2004.

<http://www.struktuurifondid.ee>

Eesti toiduainetööstuse sektori ettevõtete tööjõu uuring (2003)

[http://www.sm.ee/est/HtmlPages/Tooj%C3%B5uAruanne/\\$file/T%C3%B6%C3%B6j%C3%B5uAruanne.pdf](http://www.sm.ee/est/HtmlPages/Tooj%C3%B5uAruanne/$file/T%C3%B6%C3%B6j%C3%B5uAruanne.pdf)

e-Õppe Arenduskeskus

<http://www.e-uni.ee/index.php?main=123>

Haridus- ja Teadusministeerium

www.hm.ee

ISCED 97 – International Standard Classification of Education

http://www.uis.unesco.org/TEMPLATE/pdf/isced/ISCED_A.pdf

ISCO 88 – International Standard Classification of Occupations
<http://www2.warwick.ac.uk/fac/soc/ier/research/isco88/>

Karjäärinõustamise Teabekeskus
<http://www.innove.ee/ee/?p=2&op=prog&ID=7>

Karjääriteenuste valdkonna uuring
<http://www.innove.ee/ee/?p=2&op=page&pID=512>

Kutsehariduse kontseptuaalsed lähtekohad (1998)
<http://vana.hm.ee/uus/hm/client/index.php?03526230131653160>

Kutseharidusstandard
<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1014805>

Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus
<http://www.kutsekoda.ee/>

Kutsenõukogu põhimäärus
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=730365>

Kutseseadus
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=690522>

Kutsestandardite koostamise, muutmise, ülesehituse ja vormistamise kord
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=714884>

Kutseõppe riikliku koostatustellimuse koostamise kord Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas (kinnitatud 3.jaanuaril 2007)
<http://estlex.ee/estlex/kehtivad/AktTekst.jsp?id=80234>

Kutseõppeasutuse seadus
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=816782>

Kõrgharidusstandard
<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=812814>

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
www.mkm.ee

Maksu- ja Tolliamet
<http://www.emta.ee/>

Pedagoogide atesteerimise tingimused ja kord (Vastu võetud haridusministri 2. oktoobri 2002. a määrusega)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=691248>

Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded (Vastu võetud haridusministri 26. augusti 2002. a määrusega)

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=1054560>

Poliitikauuringute Keskus PRAXIS

www.praxis.ee

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

<http://www.ekk.edu.ee/>

Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse põhimäärus

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=994261>

Riikliku koolitustellimuse kavandamine kutsehariduse, rakenduskõrghariduse ja akadeemilise kõrgharidusega spetsialistide koolitamiseks EL tõukefondide vahendite rakendamisel

<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=3950>

Statistikaamet

www.stat.ee

Tallinna Tehnikaülikool

<http://www.ttu.ee>

Tallinna Ülikool

<http://www.tlu.ee>

Tartu Ülikool

<http://www.ut.ee>

Tegevuskava kutseharidussüsteemi arendamiseks Eestis aastatel 2001-2004 (2001)

http://www.innove.ee/ee/files/Kutsehariduse_tegevuskava.pdf

Täiskasvanute koolituse seadus

<http://estlex.ee/estlex/kehtivad/AktTekst.jsp?id=9911>

Töajõu vajaduse prognoos aastani 2010

www.mkm.ee

Tööturuamet

<http://www.tta.ee/>

Valitsuse Euroopa Liidu poliitika 2004-2006 (kinnitatud 22.märtsil 2002)

<http://www.riigikantselei.ee/>

Välisriigis omandatud kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=764829>

Õpetajate koolituse raamnõuded

<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=812791>